

บทเรียนการดำเนินงาน ชุมชนคุ้มครองเด็ก

โดย ฝ่ายพัฒนาเด็กและครอบครัว
มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก

สนับสนุนโดย Partage

มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก

คำนำ

หนังสือบทเรียนการดำเนินงานชุมชนคุ้มครองเด็กนี้ เป็นการวิเคราะห์การดำเนินงานชุมชนคุ้มครองเด็กในพื้นที่นำร่องที่มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กทำงานด้วย โดยมีข้อมูลการทำงานตั้งแต่มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กเริ่มทำกิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์ในชุมชนวัดประหาระบือธรรม ในปี 2542 จนเกิดเป็นโครงการชุมชนคุ้มครองเด็กในปี 2549 และมีการขยายแนวคิดไปยังพื้นที่ต่างๆ มาโดยตลอดจนถึงปี 2561

ทั้งนี้มูลนิธิฯ ขอขอบคุณเครือข่ายชุมชนและหน่วยงานในพื้นที่นำร่องที่ร่วมกันดำเนินโครงการชุมชนคุ้มครองเด็กด้วยกันจนเกิดเป็นบทเรียนที่น่าสนใจก่อให้เกิดประโยชน์กับเด็กและครอบครัวในพื้นที่ มูลนิธิฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทเรียนต่างๆ เหล่านี้จะเป็นประโยชน์ให้กับผู้อ่านและจุดประกายให้เกิดชุมชนคุ้มครองเด็กในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป หากมีสิ่งใดที่ผิดพลาดในเอกสารเล่มนี้ มูลนิธิฯ ขออภัยทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้

มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก
ธันวาคม 2561

สารบัญ

1	คำนำ
2	สารบัญ
3-5	มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กกับการดำเนินงาน “ชุมชนคุ้มครองเด็ก”
7	กรอบแนวคิดและพื้นที่ดำเนินงาน
8-12	กระบวนการทำงานชุมชนคุ้มครองเด็ก
13-14	ผลการดำเนินงาน
15-23	รูปแบบการดำเนินงานแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นตัวหลักในการขับเคลื่อน
24-33	รูปแบบการดำเนินงานแบบโรงเรียนเป็นตัวหลักในการขับเคลื่อน
34-40	รูปแบบเครือข่ายในชุมชนเป็นตัวหลักในการขับเคลื่อน
41-48	ภาคผนวก

มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก กับการดำเนินงาน“ชุมชนคุ้มครองเด็ก”

ความเป็นมา โครงการชุมชนคุ้มครองเด็กเป็นโครงการที่มุ่งเน้นให้ชุมชน องค์กรชุมชน และหน่วยงานต่างๆ ร่วมมือกันดำเนินงานต่างๆ ในชุมชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนในชุมชน มีพฤติกรรมที่เหมาะสม มีความปลอดภัยและได้รับการดูแลและช่วยเหลืออย่างเหมาะสม โดยเริ่มดำเนินงานมาตั้งแต่ พ.ศ.2542 จนถึงปัจจุบันแบ่งเป็น 3 ช่วง

➔ ช่วงเริ่มต้น...จากกิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์พัฒนาไปสู่ศูนย์บริการครอบครัว

ในปี 2542 มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กได้ริเริ่มจัดกิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์ซึ่งเป็นกิจกรรมที่พัฒนาจากโปรแกรม Family And School Together Program หรือ FAST Program จากประเทศออสเตรเลีย ที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวผ่านการสื่อสารความรู้สึกและความคิดระหว่างกันและเกิดเครือข่ายครอบครัวในการช่วยเหลือกัน เริ่มทดลองดำเนินงานนำร่องกิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์ในพื้นที่ชุมชนวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม กรุงเทพมหานคร โดยคณะทำงานดำเนินงานประกอบด้วย กรมสุขภาพจิต สำนักงานแม่ สำนักงานเขต กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก จากการทดลองในครั้งนั้นพบว่า กิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์นี้ช่วยให้ครอบครัวหันมาสื่อสารกันมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันและเกิดเครือข่ายครอบครัวช่วยเหลือกันตั้งแต่นั้นมาจึงจัดกิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องจนกระทั่งถึงปี 2548 มีครอบครัวเข้าร่วมกิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์ทั้งหมด 8 รุ่น จำนวน 72 ครอบครัว

ต่อมาในปี 2543 กลุ่มครอบครัวสัมพันธ์รุ่น 1 และ 2 รวมตัวกันก่อตั้งศูนย์บริการครอบครัวในชุมชนวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม โดยมีพิธีเปิดเป็นทางการในวันที่ 4 พฤศจิกายน 2544 เพื่อใช้เป็นสถานที่ในการพบปะทำกิจกรรมของกลุ่มครอบครัวในชุมชน โดยมีพ่อแม่อาสาสมัครเปลี่ยนหมุนเวียนเข้ามาทำกิจกรรมให้กับเด็ก และมีเครือข่ายหน่วยงาน เช่น ศูนย์บริการสาธารณสุข 3 , 6 , 38 เข้ามาจัดกิจกรรมให้กับครอบครัว เช่น ห้องเรียนพ่อแม่

แม่ทำกิจกรรมร่วมกับลูก

เครือข่ายพ่อแม่อาสาทำกิจกรรมกับเด็กในชุมชน

➔ ช่วงที่ 2...เริ่มโครงการชุมชนคุ้มครองเด็กและทดลองดำเนินงาน

ปี 2549 มีชุมชนเข้าร่วมโครงการชุมชนคุ้มครองเด็กเพิ่มขึ้นอีก 2 ชุมชน คือ ชุมชนหมู่บ้านร่วมเกื้อ เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร และ ชุมชนบ้านคลองยาง จ.กระบี่ การเข้าร่วมโครงการของทั้ง 2 ชุมชนเป็นการติดต่อประสานงานจากมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก โดยเห็นว่าชุมชนหมู่บ้านร่วมเกื้อมีประธานชุมชนที่มีแนวคิดในการส่งเสริมพัฒนาเด็กเป็นทุนเดิมอยู่แล้วและประธานชุมชนมีแผนในการจัดให้เด็กและเยาวชนมีชมรมทำกิจกรรมต่างๆ ส่วนพื้นที่ชุมชนบ้านคลองยาง จ.กระบี่ เป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มครอบครัวทดแทนที่อาสารับเด็กของมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กไปดูแล รวมทั้งมีผู้ใหญ่บ้านและประชาชนในชุมชนมีความเข้มแข็ง มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กจึงได้ลงไปคุยกับผู้นำและกรรมการชุมชน 2 พื้นที่เพื่ออธิบายโครงการและทั้ง สอง ชุมชนก็ได้เข้าร่วมโครงการชุมชนคุ้มครองเด็ก

อบรมพัฒนาศักยภาพแกนนำชุมชน จ.กระบี่

➔ ช่วงที่ 3...หน่วยงานภาครัฐร่วมสร้างพื้นที่นำร่องทั้งในเขตกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด

ประชุมหารือกับแกนนำชุมชน

อบรมเชิงปฏิบัติการคณะกรรมการชุมชนคุ้มครองเด็กภาคกลาง

1.ร่วมกับสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. 2554-2556 มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กร่วมกับสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกองทุนคุ้มครองเด็ก ในการดำเนินโครงการชุมชนคุ้มครองเด็กในพื้นที่กรุงเทพมหานคร มีชุมชนเข้าร่วมโครงการดังนี้

1. ชุมชนสุวรรณประสิทธิ์ 2 เขตบึงกุ่ม
2. ชุมชนสามแยกคลองหล่อแหล่ เขตสะพานสูง
3. ชุมชนพุ่มโพธิ์กลาง เขตลาดพร้าว
4. ชุมชนวัดวิเศษการ - วัดฉิมทายากาวาส เขตบางกอกน้อย
5. ชุมชนวัดช่องลม เขตยานนาวา
6. ชุมชนบลูไลท์ เขตทุ่งครุ

ปี 2556 มีชุมชนที่ยังคงเข้าร่วมโครงการชุมชนคุ้มครองเด็กอย่างต่อเนื่องคือชุมชนสุวรรณประสิทธิ์ 2 เขตบึงกุ่มและชุมชนวัดวิเศษการ- วัดฉิมทายากาวาส เขตบางกอกน้อย

การทำแผนที่จุดเสี่ยงของชุมชนสันมะค่า

2.ร่วมกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ปี 2554-2558 มูลนิธิฯ ได้ดำเนินงานร่วมกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีการขยายแนวคิดโดยการใช้เครื่องมือวิจัยชุมชน“สำรวจจุดเสี่ยง” โดยในปี2554 มีชุมชนเข้าร่วมโครงการ 3 ชุมชน คือ 1.ชุมชนตำบลบ่อแดง จ.สงขลา 2.ชุมชนสันป่าตอง จ.เชียงใหม่ และ 3.ชุมชนบ้านทองอินทร์สวนมอญ จ.อุดรธานี และในปี 2555 มีชุมชนเข้าร่วมโครงการเพิ่มอีก 2 ชุมชน คือชุมชนตำบลสันมะค่า จ.เชียงรายและชุมชนตำบลสำนักท้อน จ.ระยอง

ในปี 2556-2558 มูลนิธิฯ ได้ดำเนินงานเรื่องการเฝ้าระวังและช่วยเหลือเด็กและครอบครัวโดยใช้วิจัยชุมชน 19 ก้าวหนึ่งเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นให้ชุมชนในการเข้าไปช่วยเหลือเด็กและครอบครัวกลุ่มเสี่ยง ในปี 2556-2557 ได้ทดลองใช้เครื่องมือวิจัยชุมชน 19 ก้าวหนึ่งในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ในปี 2558 ได้ทดลองใช้เครื่องมือวิจัยชุมชน 19 ก้าวหนึ่งในพื้นที่ จ.เชียงราย และจากการใช้เครื่องมือนี้ทำให้ มูลนิธิฯ ได้จัดเวที CASE CONFERENCE ในชุมชนนาร่องจ.เชียงรายและกรุงเทพฯ ต่อมา

ต่อมาในปี 2558 เริ่มการทำงานเรื่องเพศกับชุมชนนาร่อง โดยเริ่มจากการให้แกนนำเด็กและเยาวชนได้สำรวจสถานการณ์เสี่ยงเรื่องเพศในวัยรุ่นควบคู่กับการจัดกิจกรรมให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาให้กับแกนนำเด็กและเยาวชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชน ทั้งนี้ได้ดำเนินงานใน 6 จังหวัด ได้แก่ จ.กระบี่,จ.สงขลา,จ.เชียงใหม่,จ.เชียงราย,จ.อุดรธานี และจ.ขอนแก่น โดยแต่ละพื้นที่ที่ออกแบบหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาตามบริบทของพื้นที่

และลักษณะกลุ่มเป้าหมายและได้มีการขยายแนวคิดไปยังโรงเรียนและชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียง

ปี 2560 ได้มีการขยายพื้นที่มายังชุมชนในเขตบางกอกใหญ่ เนื่องจากมูลนิธิฯ เห็นว่ารอบๆ มูลนิธิฯ มีชุมชนอยู่รายรอบจึงทดลองทำงานกับชุมชนเหล่านี้และได้มีการเข้าไปพูดคุยหารือกับประธานและคณะกรรมการชุมชนรวมถึงการประชุมเพื่อชี้แจงให้ประธานและคณะกรรมการชุมชนได้เข้าใจถึงแนวคิดโครงการชุมชนคุ้มครองเด็ก ในปีนี้จึงมีชุมชนย่านซอยวัดติตตวดเข้าร่วมเป็นชุมชนนาร่อง 5 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนวัดติตตวด ชุมชนโค้งกระเทียม ชุมชนสัมพันธ์ ชุมชนลานโพธิ์ และ ชุมชนตรอกตาแทน

นอกจากนี้ในปี 2560 ยังมีชุมชนนอกจากกรุงเทพมหานคร เป็นชุมชนนาร่องเพิ่มขึ้นอีก 2 พื้นที่ ได้แก่ ชุมชนบ้านขุนสมุทรไทย จ.สมุทรปราการและชุมชนบ้านหนองแกมน จ.ขอนแก่น เนื่องจากทั้ง 2 ชุมชนมีโรงเรียนที่อยู่ในโครงการโรงเรียนคุ้มครองเด็ก อีกทั้งผู้บริหารโรงเรียนมีแนวคิดที่จะทำงานกับชุมชน จึงให้ความสนใจที่จะดำเนินงานโครงการชุมชนคุ้มครองเด็กควบคู่ไปกับโรงเรียนคุ้มครองเด็ก โดยพื้นที่ จ.ขอนแก่น มีชุมชนบ้านหนองโนซึ่งเป็นชุมชนนาร่องในโครงการชุมชนคุ้มครองเด็กอยู่แล้วมาช่วยขยายผลการดำเนินงานชุมชนคุ้มครองเด็กไปยังชุมชนบ้านหนองแกมนอีกด้วย

เป้าหมายการดำเนินงานโครงการชุมชนคุ้มครองเด็ก

โครงการชุมชนคุ้มครองเด็กมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาให้ชุมชนในพื้นที่ที่มีการดำเนินงานใน 3 ระดับ

สอนเด็กทำสื่อชุมชน

แกนนำชุมชนทหารรักษาวังสอนฟุตบอลให้เด็ก

1) ให้ชุมชนมีการทำงานกับเด็กและเยาวชน

คือ การผลักดัน ช่วยเหลือ สนับสนุนให้ชุมชน อันได้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน เครือข่ายผู้ปกครองหรือพ่อแม่อาสาจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาเด็กและเยาวชนในพื้นที่ชุมชนของตนเอง เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีกิจกรรมที่สร้างสรรค์ในพื้นที่อาทิ เช่น กิจกรรมดนตรี กีฬา ศิลปะ นันทนาการ จิตอาสา ฯลฯ เพื่อให้เด็กใช้เวลาว่างทำกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์และพัฒนาตนเองและลดการใช้เวลาว่างไปทำกิจกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น เล่นเกมหรือมั่วสุม รวมถึงให้ชุมชนมีการเฝ้าระวังดูแลและช่วยเหลือเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มที่มีปัญหา หากมีกรณีที่เด็กต้องการความช่วยเหลือที่ชุมชนไม่สามารถดำเนินงานตามลำพังได้จะต้องมีการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เข้ามาช่วยเหลือเด็กและเยาวชนดังกล่าว

2) ให้ชุมชนมีการทำงานกับครอบครัวของเด็กและเยาวชน

คือ การผลักดัน ช่วยเหลือสนับสนุนให้ชุมชน อันได้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน เครือข่ายผู้ปกครองหรือพ่อแม่อาสาจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาครอบครัวในชุมชน เพื่อให้พ่อแม่ลูกมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน อาทิเช่น กิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์ กิจกรรมค่ายครอบครัว กิจกรรมกลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครอง กิจกรรมห้องเรียนพ่อแม่ ฯลฯ รวมถึงให้ชุมชนมีการเฝ้าระวัง ดูแลและช่วยเหลือครอบครัวกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มที่มีปัญหา หากมีกรณีที่ครอบครัวต้องการความช่วยเหลือที่ชุมชนไม่สามารถดำเนินงานตามลำพังได้ จะต้องมีการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เข้ามาช่วยเหลือครอบครัวกลุ่มดังกล่าว

3. ให้ชุมชนมีการทำงานเพื่อให้ชุมชนมีความปลอดภัย

คือ การผลักดัน ช่วยเหลือ สนับสนุนให้ชุมชน อันได้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน เครือข่ายผู้ปกครอง หรือ พ่อแม่อาสาจัดให้มีการจัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยต่อเด็กและครอบครัวในชุมชนเพื่อลดความเสี่ยงในการเกิดอันตรายจากอุบัติเหตุ ภัยสังคมและภัยจากบุคคลอันตราย อาทิ การเดินสำรวจจุดเสี่ยงการแก้ไขจุดเสี่ยง การวางระบบหรือมาตรการเพื่อลดความเสี่ยงด้านต่างๆ การจัดกิจกรรมเพื่อลดความเสี่ยงหรือเพิ่มความปลอดภัยให้กับเด็กและครอบครัวในชุมชน เป็นต้น

ทีมนักวิจัยชุมชน

นักวิจัยชุมชนแนะนำการใช้อุปกรณ์ป้องกันความปลอดภัยให้พ่อแม่ผู้ปกครอง

กรอบแนวคิดการทำงานโครงการชุมชนคุ้มครองเด็ก

ประกอบด้วย 3 ด้าน

1. ชุมชนจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมพัฒนา เด็ก เยาวชน และครอบครัว
2. ชุมชนจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมความปลอดภัยเพื่อป้องกันและลดความรุนแรงของอุบัติเหตุ ความรุนแรงในครอบครัวและสังคม
3. ชุมชนมีระบบกลไกในการดูแลและเฝ้าระวังความปลอดภัยให้กับเด็กและเยาวชน รวมถึงสามารถให้ความช่วยเหลือเด็กเยาวชนและครอบครัวได้

กลุ่มเป้าหมาย / พื้นที่ในการดำเนินงานในช่วงปี 2560-2561

ต่างจังหวัด

1. ชุมชนบ้านคลองยาง	อ.เกาะลันตา จ.กระบี่
2. ชุมชนบ้านร่ำหมาด-บ้านขุนสมุทร	อ.เกาะลันตา จ.กระบี่
3. ชุมชนในเทศบาลตำบลสันมะค่า	อ.ป่าแดด จ.เชียงราย
4. ชุมชนในตำบลบ่อแดง	อ.สติงพระ จ.สงขลา
5. ชุมชนบ้านหนองโน-บ้านศรีประชาใหม่	อ.กระนวน จ.ขอนแก่น
6. ชุมชนบ้านหนองแกมน-บ้านโนนพริก	อ.พล จ.ขอนแก่น
7. ชุมชนบ้านขุนสมุทรไทย	อ.พระสมุทรเจดีย์ จ.สมุทรปราการ

กรุงเทพมหานคร

1. ชุมชนทหารรักษาวัง	เขตดุสิต
2. ชุมชนสุวรรณประสิทธิ์ 2	เขตบึงกุ่ม
3. ชุมชนสัมพันธ์	เขตบางกอกใหญ่
4. ชุมชนลานโพธิ์	เขตบางกอกใหญ่
5. ชุมชนวัดดีดวง	เขตบางกอกใหญ่
6. ชุมชนโค้งกระเทียม	เขตบางกอกใหญ่
7. ชุมชนตรอกตาแทน	เขตบางกอกใหญ่

เกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่ชุมชนในการเข้าร่วมโครงการ

1. พื้นที่นั้นๆ มีความสนใจการดำเนินงานเรื่องเด็ก เยาวชนและครอบครัว
2. หน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่นั้นๆ มีความร่วมมือที่ดีกับชุมชน เช่น โรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

หลักคิด / กระบวนการ / เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงาน

- 1.พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546
- 2.เครื่องมือวิจัยชุมชน “สำรวจจุดเสี่ยง” (พัฒนามาจากศูนย์วิจัยเพื่อสร้างเสริมความปลอดภัยและการบาดเจ็บในเด็ก)
- 3.เครื่องมือประเมินสภาวะเด็กและครอบครัว 19 ก้าวหนึ่ง
- 4.กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาครอบครัว ได้แก่ กิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์ กิจกรรมค่ายครอบครัว กิจกรรมห้องเรียนพ่อแม่ กิจกรรมกลุ่มช่วยเหลือกัน
- 5.กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาเด็กและเยาวชน ได้แก่ กิจกรรมพัฒนาผู้นำกระบวนการกิจกรรมตัวฉันเป็นของฉัน กิจกรรมจัดการเรียนรู้เรื่องเพศ กิจกรรมจิตอาสา กิจกรรมนักวิจัยชุมชน กิจกรรมเด็กสร้างสื่อ กิจกรรมศิลปะ กีฬา นันทนาการ

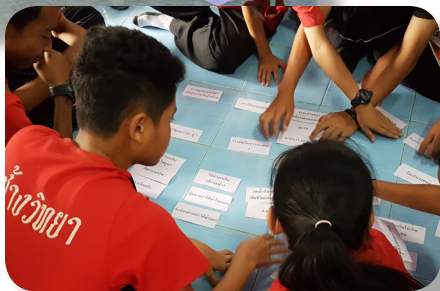
กระบวนการทำงาน

1. เรื่องการส่งเสริมความปลอดภัย

ในการทำงานเรื่องความปลอดภัย มูลนิธิฯ มุ่งเน้นให้ชุมชนได้เห็นปัญหาด้วยตนเองและเชื่อมให้หน่วยงานในพื้นที่และคนในชุมชนมาช่วยกันแก้ไขปัญหาด้านจุดเสี่ยง โดยมีกระบวนการทำงานดังนี้

ประชุมทีมเตรียมความพร้อมในชุมชน

การอบรมให้ความรู้ในรูปแบบต่างๆ

1.1 การสำรวจจุดเสี่ยงในชุมชน

การสำรวจจุดเสี่ยงในชุมชนเป็นการเดินสำรวจตรวจตราสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเด็กและเยาวชนทั้งด้านกายภาพและบุคคลที่อาจจะก่อให้เกิดอันตราย หรือ มีความเสี่ยงหรือเคยก่อให้เกิดอันตรายต่อเด็กและเยาวชนหรือคนในชุมชน กิจกรรมนี้ถือเป็นกิจกรรมเริ่มต้นการทำงานเรื่องความปลอดภัยที่ดีมาก เนื่องจากการช่วยให้ชุมชนและหน่วยงานเห็นปัญหาด้วยตนเองและวางแผนแก้ไขปัญหาดูด้วยตนเอง ในวันที่มีการสำรวจจุดเสี่ยงจะเป็นลักษณะการประชุมเชิงปฏิบัติการ 1 วัน โดยผู้เข้าร่วมประกอบด้วยแกนนำและคณะกรรมการชุมชน ประชาชนในชุมชนที่สนใจ หน่วยงานในชุมชน อาทิ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียน สถานีตำรวจ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ฯลฯ กระบวนการสำรวจจุดเสี่ยงจะเริ่มจากการให้ความรู้ความเข้าใจ การลงเดินสำรวจ การทำแผนที่จุดเสี่ยง การหาแนวทางแก้ไข ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) สร้างความเข้าใจเรื่องภัยอันตรายจากแหล่งน้ำ การจราจร สนามเด็กเล่น ไฟฟ้า และอื่นๆ

เริ่มด้วยการให้อีกความรู้แก่กลุ่มเป้าหมายในเรื่องภัยอันตรายจากแหล่งน้ำ การจราจร สนามเด็กเล่น ไฟฟ้า ฯลฯ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความเข้าใจก่อนที่จะลงเดินสำรวจ

2) เตรียมการก่อนลงเดินสำรวจ

- เตรียมวางแผนเรื่องพื้นที่ที่จะไปเดินสำรวจหากมีผู้ร่วมเดินสำรวจจำนวนมาก ก็อาจจะแบ่งเป็นกลุ่มๆ ละ 5-8 คน จะช่วยให้เดินสำรวจได้ครบทุกจุดมากขึ้น

- เตรียมอุปกรณ์ในการเดินสำรวจ ประกอบด้วย กระดาษ A4 หรือครึ่งหนึ่งของ A4 สำหรับหลัง A4 ลงไปในกระดาษ แต่ละแผ่น คือ เลข 1,2,3,4,5 , แผ่นละ 1 หมายเลข , โทรศัพท์สำหรับถ่ายภาพ , แบบสำรวจจุดเสี่ยง (ดูในภาคผนวก 1)

- เตรียมบทบาทหน้าที่ผู้ร่วมเดินสำรวจ ในการเดินสำรวจ แต่ละจุด จะต้อง มี ผู้ถือกระดาษที่เขียนหมายเลข , ผู้ถ่ายภาพ จุดเสี่ยงพร้อมกระดาษหมายเลข,ผู้บันทึกข้อมูลจุดเสี่ยงลงในแบบสำรวจจุดเสี่ยง

3) ลงเดินสำรวจจุดเสี่ยงในพื้นที่จริง

การแบ่งทีมเดินสำรวจจุดเสี่ยงในการดำเนินการสำรวจจุดเสี่ยง สมาชิกทุกคนจะช่วยกันตัดสินใจจุดนั้นๆ เสี่ยงหรือไม่และร่วมกันวิเคราะห์ว่าแต่ละจุดเสี่ยงมีความเสี่ยงอย่างไร แล้วจึงทำการบันทึกภาพพร้อมกระดาษตัวเลขซึ่งจะเริ่มจากจุดที่ 1 โดยจะบันทึกภาพพร้อมกับบวงหรือถือกระดาษหมายเลข 1 ตรงจุดนั้น เพื่อเวลาอธิบายข้อมูลจะได้ตรงกันว่าจุดใดเป็นจุดที่ 1 จุดใดเป็นจุดที่ 2 พร้อมกับการบันทึกข้อมูลลงในแบบสำรวจจุดเสี่ยง

การแบ่งทีมเดินสำรวจจุดเสี่ยง

4) วาดแผนที่จุดเสี่ยง

เมื่อเดินสำรวจเสร็จ นำข้อมูลมาวาดแผนที่ แสดงตำแหน่งที่เสี่ยง

เมื่อเดินสำรวจเสร็จแล้ว นำข้อมูลมาวาดแผนที่ แสดงตำแหน่งที่เสี่ยง การวาดแผนที่จะทำให้เห็นบริเวณตำแหน่งทำให้คนที่ไม่ได้ไปร่วมเดินสำรวจจุดเสี่ยงหรือผู้ที่มีหน้าที่แก้ไขความเสี่ยงทราบตำแหน่งบริเวณที่กัดที่ชัดเจนขึ้น โดยจะวาดแผนที่ที่แต่ละกลุ่มได้ไปเดินสำรวจมาแล้ว ทำเครื่องหมายให้เห็นจุดเสี่ยงแต่ละจุด โดยเขียนเลข 1,2,3,4,5,.... ตามที่บันทึกมา

5) วางแผนแก้ไขจุดเสี่ยง

ประชุมวางแผนป้องกันและแก้ไขความเสี่ยงเมื่อวาดแผนที่แล้วให้ผู้เดินสำรวจแต่ละกลุ่มปรึกษาหารือกันถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาจุดเสี่ยงร่วมกันซึ่งจะประกอบไปด้วยแนวทางการแก้ไขปัญหา ผู้รับผิดชอบในการประสานงานหรือแก้ไขปัญหา

ประชุมวางแผนป้องกันและแก้ไขความเสี่ยง

1.2 นำเสนอข้อมูลจุดเสี่ยงต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือผู้รับผิดชอบ

หลังจากเดินสำรวจจุดเสี่ยงแล้วจะมีการจัดประชุมอีกครั้ง หรือ ในวันถัดไปหลังจากการเดินสำรวจจุดเสี่ยง เพื่อนำเสนอข้อมูลจุดเสี่ยง โดยในการประชุมนอกจากจะมีผู้ที่เข้าร่วมในวันสำรวจจุดเสี่ยงแล้ว ควรเชิญหน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับจุดเสี่ยงที่พบ อาทิ การไฟฟ้า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตำรวจ ฯลฯ มาร่วมประชุมเพื่อรับฟังข้อมูลจุดเสี่ยง อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาจุดเสี่ยงอย่างเป็นรูปธรรม

ชุมชนสนมค่าติดตั้งป้ายเตือนการใช้ถนน

ซ้อมดับเพลิง

ซ้อมแซมเครื่องเล่น

1.3 ติดตามการดำเนินงานแก้ไขจุดเสี่ยง

ขั้นตอนนี้ถือเป็นขั้นตอนที่จำเป็น หลังจากสำรวจจุดเสี่ยง ชุมชนและหน่วยงานมีการตกลงกันว่าจะแก้ไขจุดเสี่ยงนี้อย่างไรแล้ว ทีมงานมูลนิธิฯ จะต้องลงพื้นที่เพื่อติดตามการดำเนินงาน ปรับปรุง แก้ไข ซ่อมแซมของคนในพื้นที่หรือหน่วยงานว่ามีวิธีการแก้ไขไปแล้วหรือไม่ อย่างไร หรือติดปัญหาอุปสรรคอะไร ขั้นตอนนี้จะเป็นตัวกระตุ้นช่วยให้แผนการแก้ไขจุดเสี่ยงดำเนินไปได้สะดวกมากขึ้น

ผู้เกี่ยวข้องตรวจสอบสนามเด็กเล่น หลังการแก้ไข

ชุมชนบ่อแดงประชุมหาแนวทางการช่วยเหลือเด็ก (หลังจากการใช้เครื่องมือ 19 ก้าวหนึ่ง)

2. การดูแลช่วยเหลือเฝ้าระวังและคุ้มครองเด็กและครอบครัว

ในการดำเนินงานเรื่องนี้ มูลนิธิฯ จะเน้นการให้ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาถึงเด็กและครอบครัวที่มีความเสี่ยงที่จะต้องเข้าไปช่วยเหลือ โดยใช้เครื่องมือที่เรียกว่า “19 ก้าวหนึ่ง” ซึ่งจะเป็นจุดเริ่มต้นในการเห็นปัญหาและนำไปสู่การวางแผนช่วยเหลือต่อไป โดยมีการดำเนินงานดังนี้

2.1 การอบรมองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องในการดูแลเด็กให้กับผู้เกี่ยวข้องในชุมชน

ในการอบรมจะเป็นการใช้เครื่องมือวิจัยชุมชน 19 ก้าวหนึ่ง เป็นตัวนำสร้างการเรียนรู้ โดยเครื่องมือนี้มีทั้งหมด 19 ข้อ เป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับประเมินสถานะเสี่ยงของเด็กในชุมชนที่มีแนวโน้มว่าจะถูกทารุณกรรมและทอดทิ้ง เสี่ยงต่อการกระทำความผิด หรือ กำลังเผชิญปัญหา/ตกอยู่ในสภาวะยากลำบาก เช่น เด็กมีความเสี่ยงว่าจะถูกทารุณกรรม หรือได้รับความรุนแรง หรือ ได้รับการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนนำไปใช้งานในการคัดกรองเด็กเบื้องต้นว่า เด็กกลุ่มเสี่ยงอยู่ที่ไหน รวมถึงมีการเสริมองค์ความรู้เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องในชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน อาสาสมัครในชุมชน เครือข่ายพ่อแม่ผู้ปกครอง ครู หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ ให้มีความรู้ความเข้าใจต่อการประเมินและให้ความช่วยเหลือเด็ก เช่น หากพบเจอเด็กที่มีร่องรอยบาดแผลที่สงสัยว่าน่าจะไม่ใช่เกิดจากอุบัติเหตุจะอย่างไร

2.2 ชุมชนนำเครื่องมือไปใช้สำรวจในชุมชน

การใช้เครื่องมือ 19 ก้าวหนึ่งเป็นเครื่องมือที่ทำให้คนที่รู้จักเด็กได้มีโอกาสมานั่งพูดคุย วิเคราะห์ถึงลักษณะความเสี่ยง ข้อสงสัยของการกระทำ สาเหตุ โอกาสที่เด็กจะเกิดความเสี่ยง เพื่อหาแนวทางช่วยเหลือเด็ก โดยส่วนใหญ่ชุมชนจะให้อาสาสมัครสาธารณสุขมาช่วยสำรวจ เพราะอาสาสมัครกลุ่มนี้จะใกล้ชิดและรู้จักแต่ละบ้านค่อนข้างดี

2.3 การวางแผนช่วยเหลือร่วมกับทีมสหวิชาชีพในพื้นที่

ในบางครั้งเมื่อพบเจอเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือที่ชุมชนไม่สามารถดำเนินการเองได้จะมีการจัดประชุมร่วมกับทีมสหวิชาชีพ (CASE CONFERENCE) ผู้เข้าร่วมประกอบด้วย ทีมสหวิชาชีพในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง เข้าร่วมประชุม ได้แก่ นักสังคมสงเคราะห์จากบ้านพักเด็กและครอบครัว จิตแพทย์เด็ก และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ครู ผู้นำชุมชนหรือกรรมการชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การประชุมจะจัดขึ้นที่โรงเรียน โดยชุมชนและครูที่เกี่ยวข้องหรือใกล้ชิดกับเด็กจะเป็นผู้ให้ข้อมูล การพูดคุยจะเน้นการวางแผนในการช่วยเหลือเด็กและแบ่งบทบาทหน้าที่ว่าใครจะดำเนินงานในส่วนไหน

3. การส่งเสริมพัฒนาเด็กและครอบครัว

การผลักดันให้ชุมชนมีการดำเนินงานส่งเสริมพัฒนาเด็กและครอบครัวจะเน้นการเปิดมุมมองให้กับชุมชน เพื่อให้ชุมชนเห็นความสำคัญและเกิดแนวคิดที่จะทำงานนี้ และผลักดันให้เกิดการวางแผนการดำเนินงานภายใต้บริบทของชุมชนนั้นๆ และความพร้อมของทีมงาน

ประชุมเตรียมจัดกิจกรรม
ส่งเสริมพัฒนาเด็กและครอบครัว

ขั้นตอนการดำเนินงานประกอบด้วย

3.1 WORKSHOP การส่งเสริมพัฒนาเด็กและครอบครัว

ในการ WORKSHOP ผู้เข้าร่วมจะมีทั้งหน่วยงานในพื้นที่ แกนนำและคณะกรรมการชุมชน กลุ่มอาสาสมัครในชุมชน เนื้อหาและกระบวนการในการ WORKSHOP จะมีทั้งเนื้อหาและกระบวนการที่ทำให้ผู้เข้าร่วมเห็นความสำคัญของการส่งเสริมพัฒนาเด็กและครอบครัวและได้แนวทางการดำเนินงานในการส่งเสริมพัฒนาเด็กและครอบครัวผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันหรือไปเรียนรู้จากหน่วยงานอื่น

3.2 ประชุมวางแผนการทำงานส่งเสริมพัฒนาเด็กและครอบครัว

หลังจากการ WORKSHOP แล้ว การทำงานต่อกับชุมชน คือ การผลักดันให้ชุมชนมีการวางแผนการทำงานส่งเสริมพัฒนาเด็กและครอบครัวในชุมชนของตนเอง ภายใต้บริบทของแต่ละชุมชนและความพร้อมของทีมงาน

3.3 สนับสนุนการดำเนินงานส่งเสริมพัฒนาเด็กและครอบครัว

การดำเนินงานในส่วนนี้จะเน้นไปที่การสนับสนุนให้เกิดการดำเนินงานตามแผนที่ชุมชนวางไว้ ทั้งการเป็นพี่เลี้ยงให้กับทีมงานเพื่อให้ไปดำเนินงานกับเด็กและครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ การช่วยเป็นวิทยากรในบางกิจกรรม หรือการช่วยสนับสนุนงบประมาณบางส่วน

3.4 ประชุม AFTER ACTION REVIEW กับพื้นที่เพื่อทบทวนและวางแผนงานต่อไป

ทุกครั้งหลังจากเสร็จการดำเนินงานหรือกิจกรรม มูลนิธิฯ จะมีการประชุมกับทีมงานของชุมชนเพื่อสรุปบทเรียนและทบทวนการดำเนินงาน เพื่อปรับปรุง พัฒนา การดำเนินงานในครั้งต่อไปให้ดีขึ้น การประชุมนี้จะช่วยพัฒนาให้ทีมงานในชุมชนมีการพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ประชุม AAR หลังการจัดเวทีประวัติศาสตร์ชุมชน
และวางแผนต่อยอดการทำงาน

ผลการดำเนินงาน

การจัดกิจกรรมพัฒนาเยาวชน จ.ขอนแก่น

แกนนำชุมชนทหารรักษาวังจัดค่ายพัฒนาแกนนำเด็กฯ

Kids สร้างศิลป์ จ.เชียงราย

ผลลัพธ์ในเชิงปริมาณ คือ ตั้งแต่เริ่มดำเนินงานจนกระทั่งปัจจุบันมีชุมชนที่เข้าร่วมโครงการชุมชนคุ้มครองเด็กในแต่ละปีดังตารางต่อไปนี้

ชุมชนนำร่องที่เข้าร่วมโครงการตั้งแต่ปี 2542-2561

ที่	ปี	จำนวน	ชุมชนในกรุงเทพมหานคร	ชุมชนในต่างจังหวัด
1	2542 - 2548	1	ชุมชนวัดประหาระปิธรรม เขตดุสิต *	
2	2549 - 2553	3	ชุมชนวัดประหาระปิธรรม เขตดุสิต * ชุมชนหมู่บ้านร่วมเกื้อ เขตทวีวัฒนา (เข้าร่วมจนถึงปี 2550)	ชุมชนบ้านคลองยาง จ.กระบี่ *
3	2554 - 2556	11	ชุมชนวัดประหาระปิธรรม เขตดุสิต * ชุมชนสุวรรณประสิทธิ์ 2 เขตบึงกุ่ม * ชุมชนสามแยกคลองหล่อแหล เขตสะพานสูง ชุมชนพุ่มโพธิ์กลาง เขตลาดพร้าว ชุมชนวัดวิเศษการ -วัดฉิมทายากาวาส เขตบางกอกน้อย ชุมชนวัดช่องลม เขตยานนาวา ชุมชนบลูโลท์ เขตทุ่งครุ	ชุมชนบ้านคลองยาง จ.กระบี่ * ชุมชนตำบลบ่อแดง จ.สงขลา * ชุมชนสันป่าตอง จ.เชียงใหม่ ชุมชนบ้านทองอินทร์สวนมอญ จ.อุดรธานี
4	2557 - 2558	10	ชุมชนวัดประหาระปิธรรม เขตดุสิต * ชุมชนสุวรรณประสิทธิ์ 2 เขตบึงกุ่ม * ชุมชนวัดวิเศษการ -วัดฉิมทายากาวาส เขตบางกอกน้อย ชุมชนทหารรักษาวัง เขตดุสิต	ชุมชนบ้านคลองยาง จ.กระบี่ * ชุมชนตำบลบ่อแดง จ.สงขลา * ชุมชนสันป่าตอง จ.เชียงใหม่ ชุมชนบ้านทองอินทร์สวนมอญ จ.อุดรธานี ชุมชนสันมะค่า จ.เชียงราย * ชุมชนสำนักท้อน จ.ระยอง

ที่	ปี	จำนวน	ชุมชนในกรุงเทพมหานคร	ชุมชนในต่างจังหวัด
5	2559 - 2561	14	ชุมชนสุวรรณประสิทธิ์ 2 เขตบึงกุ่ม * ชุมชนวัดวิเศษการ -วัดนิมิตทายกาवास เขตบางกอกน้อย ชุมชนทหารรักษาวัง เขตดุสิต ชุมชนวัดตี่ดวด เขตบางกอกใหญ่ ชุมชนโค้งกระเทียม เขตบางกอกใหญ่ ชุมชนตรอกตาแทน เขตบางกอกใหญ่ ชุมชนสัมพันธ์ เขตบางกอกใหญ่ ชุมชนลานโพธิ์ เขตบางกอกใหญ่	ชุมชนบ้านคลองยาง จ.กระบี่ * ชุมชนตำบลบ่อแดง จ.สงขลา * ชุมชนตำบลสันมะค่า จ.เชียงราย * ชุมชนบ้านหนองโน จ.ขอนแก่น ชุมชนบ้านหนองแกมน จ.ขอนแก่น ชุมชนบ้านขุนสมุทรไทย จ.สมุทรปราการ ชุมชนบ้านรำหมาด-บ้านขุนสมุทร จ.กระบี่

หมายเหตุ ชุมชนที่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องการดำเนินงานชุมชนคุ้มครองเด็ก ได้แก่

1. ชุมชนวัดประหาระปิธรรม เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร : แหล่งเรียนรู้เรื่องการทำกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาเด็กและครอบครัว / กิจกรรมศูนย์บริการครอบครัว
2. ชุมชนบ้านคลองยาง จ.กระบี่ : แหล่งเรียนรู้เรื่องความร่วมมือของชุมชนและโรงเรียนในการดำเนินงานสระว่ายน้ำธรรมชาติ และหลักสูตรความปลอดภัยจากแหล่งน้ำ
3. ชุมชนสุวรรณประสิทธิ์ 2 เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร : แหล่งเรียนรู้เรื่องการทำกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาเด็กและครอบครัว / การช่วยเหลือเด็กกลุ่มเสี่ยง
4. ชุมชนสันมะค่า จ.เชียงราย : แหล่งเรียนรู้เรื่องการทำกิจกรรมพัฒนาแกนนำเด็กและเยาวชน/กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาเด็ก / ความปลอดภัยในชุมชน

ผลลัพธ์เชิงคุณภาพ

จากการดำเนินงานโครงการชุมชนคุ้มครองเด็กในพื้นที่นำร่อง พบว่าการดำเนินงานในเชิงพื้นที่ของแต่ละพื้นที่ มีจังหวะก้าวมีบริบทของชุมชนที่แตกต่างกันอันเนื่องมาจากมีลักษณะความเข้มแข็งที่แตกต่างกัน เช่น นโยบายและแผนยุทธศาสตร์(ความสนใจ ของหน่วยงานเจ้าภาพหลัก) คณะทำงาน งบประมาณ ส่งผลให้การดำเนินงานชุมชนคุ้มครองเด็กในแต่ละพื้นที่มีการทำงานที่แตกต่างกันพอจะสรุปรูปแบบการดำเนินงานในเชิงพื้นที่ที่เกิดผลสำเร็จในการดำเนินงานชุมชนคุ้มครองเด็กออกมาได้เป็น 3 รูปแบบ คือ

1.องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นตัวหลักในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน

ได้แก่ พื้นที่เทศบาลตำบลสันมะค่า อ.ป่าแดด จ.เชียงราย และพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อแดง อ.สทิงพระ จ.สงขลา

2.โรงเรียนเป็นตัวหลักในการขับเคลื่อนการดำเนินงานโดยมีชุมชนเป็นตัวหนุนเกื้อ (โรงเรียนนำ ชุมชนหนุน)

ได้แก่ พื้นที่ชุมชนบ้านคลองยาง อ.เกาะลันตา จังหวัดกระบี่ พื้นที่ชุมชนบ้านหนองโน อ.กระนวน จ.ขอนแก่น พื้นที่ชุมชนบ้านหนองแกมน-โนนพริก อ.พล จ.ขอนแก่น พื้นที่ชุมชนบ้านรำหมาด-ชุมชนบ้านขุนสมุทร อ.เกาะลันตา จ.กระบี่ พื้นที่ชุมชนบ้านขุนสมุทรไทย อ.พระสมุทรเจดีย์ จ.สมุทรปราการ พื้นที่ชุมชนสุวรรณประสิทธิ์ 2 เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร

3. ประชาชนที่เป็นเครือข่ายในชุมชนเป็นผู้ดำเนินงานหลักโดยมีมูลนิธิฯ เป็นพี่เลี้ยง (ทีมงานชุมชนนำ มูลนิธิฯ หนุน)

ได้แก่ พื้นที่ชุมชนทหารรักษาวัง เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พื้นที่ชุมชนในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ได้แก่ พื้นที่ชุมชนวัดตี่ดวด พื้นที่ชุมชนโค้งกระเทียม พื้นที่ชุมชนสัมพันธ์ พื้นที่ชุมชนลานโพธิ์ พื้นที่ชุมชนตรอกตาแทน

การดำเนินงานแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นตัวหลักในการขับเคลื่อนดำเนินงาน ชุมชนคุ้มครองเด็ก

หมายถึง การดำเนินงานชุมชนคุ้มครองเด็กในชุมชนหรือในตำบลที่มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินงานหลักไม่ว่าจะเป็นการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาเด็กและครอบครัว การจัดกิจกรรมส่งเสริมความปลอดภัยหรือการดูแลเฝ้าระวัง ช่วยเหลือคุ้มครองเด็กโดยที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องการมีส่วนร่วมของเครือข่ายหน่วยงาน คนในชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้ง 3 ด้าน

ตัวอย่างพื้นที่ที่มีการดำเนินงานโดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นตัวหลักในการขับเคลื่อนการทำงาน ได้แก่ พื้นที่เทศบาลตำบลสันมะค่า อ.ป่าแดด จ.เชียงราย และพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อแดง อ.สทิงพระ จ.สงขลา ทั้งสองพื้นที่มีลักษณะการทำงานที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันอยู่บ้าง โดยจะขอเสนอการดำเนินงานพื้นที่เทศบาลตำบลสันมะค่า อ.ป่าแดด จ.เชียงราย และพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อแดง อ.สทิงพระ จ.สงขลา ตามลำดับ

เทศบาลตำบลสันมะค่า อ.ป่าแดด จ.เชียงราย กับการขับเคลื่อนชุมชนคุ้มครองเด็ก ในตำบลสันมะค่า

ข้อมูลเบื้องต้น ตำบลสันมะค่ามีพื้นที่ที่อยู่ในเขตรับผิดชอบทั้งหมดโดยประมาณ 27,393 ไร่ หรือประมาณ 43.83 ตารางกิโลเมตร มีหมู่บ้านที่อยู่ในความดูแลจำนวนทั้งสิ้น 8 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านสันมะค่า บ้านวังผา บ้านสันบัวคำ บ้านสันติธรรม บ้านวังน้อย บ้านวังอวน บ้านสันป่าคัม บ้านวังศิลา มีประชากรจำนวนทั้งสิ้น 5,211 คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 1,540 ครัวเรือน ในด้านวัฒนธรรมความเป็นอยู่ตำบลสันมะค่ามี 2 วัฒนธรรม คือ วัฒนธรรมแบบไทยอีสาน และวัฒนธรรมแบบไทยล้านนา (เหนือ) เนื่องจากคนกลุ่มหนึ่งเป็นคนในพื้นที่ซึ่งจะมีวัฒนธรรมความเป็นอยู่แบบไทยล้านนา (เหนือ) คนอีกกลุ่มหนึ่งอพยพมาจากภาคอีสานและมาตั้งถิ่นฐานที่นี่จะมีวัฒนธรรมความเป็นอยู่แบบไทยอีสาน อาชีพส่วนใหญ่ของคนในตำบลนี้ คือ ทำนา ปลูกกล้วย ปลูกแตงโม ทอผ้าไหม ปัจจุบันมีนายบุญเพ็ง กำแหง เป็นนายกเทศมนตรีตำบลสันมะค่า และมีว่าที่ร้อยตรีจำรอง อ่อนพุทธธา เป็นปลัดเทศบาลตำบลสันมะค่า (ย้ายมาดำรงตำแหน่งในเดือนตุลาคม 2561)

เวทีประวัติศาสตร์ชุมชนเชื่อมเด็กและผู้ใหญ่ในการทำงานร่วมกัน

ทีมคณะทำงานสภาเด็กฯ ตำบลสันมะค่า

การดำเนินงานชุมชนคุ้มครองเด็ก ในตำบลสันมะค่า

พื้นที่เทศบาลตำบลสันมะค่าเป็นพื้นที่ที่มีมูลนิธิศุภนิยามพิทักษ์สิทธิเด็กได้เริ่มดำเนินงานโครงการชุมชนคุ้มครองเด็กมาตั้งแต่ปี 2555 โดยเริ่มต้นจากการนำเอาเครื่องมือวิจัยชุมชน “สำรวจจุดเสี่ยง” มาใช้ซึ่งเป็นโครงการที่มูลนิธิฯ ดำเนินงานร่วมกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จากการดำเนินงานครั้งนั้นทำให้มูลนิธิฯ เห็นศักยภาพและความตั้งใจในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลสันมะค่า

ในปี 2558 มูลนิธิฯ ได้ทดลองใช้เครื่องมือวิจัยชุมชน 19 ก้าวหนึ่งในพื้นที่ตำบลสันมะค่า ซึ่งจากการใช้เครื่องมือนี้ทำให้พบเด็กและครอบครัวที่ต้องการได้รับความช่วยเหลือต่อมาจึงได้ร่วมกับเทศบาลตำบลสันมะค่าจัดเวที CASE-CONFERENCE ในตำบลสันมะค่าโดยเชิญหน่วยงานสหวิชาชีพได้แก่ นักสังคมสงเคราะห์ แพทย์ นักกฎหมาย มาร่วมกันวางแผนช่วยเหลือเด็กและครอบครัว และในปีนั้นควบคู่กับการทำงานช่วยเหลือเด็กและครอบครัวกลุ่มเสี่ยงในพื้นที่มูลนิธิฯ ก็ได้มีการดำเนินงานส่งเสริมพัฒนาแกนนำเด็กและเยาวชนโดยได้จัดการอบรมให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาให้กับแกนนำเด็กและเยาวชนและหน่วยงานในพื้นที่ เพื่อให้แกนนำเหล่านี้นำเอาแนวคิดและกระบวนการกิจกรรมไปขยายผลต่อให้กับเด็กในชุมชนหรือในตำบล

สภาเด็กและเยาวชนเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์

มูลนิธิฯ ลงติดตามการทำงานของ ต.สันมะค่า

ในปี 2559 มูลนิธิฯ ได้ร่วมกับเทศบาลตำบลสันมะค่าขยายผลแนวคิดและกระบวนการทำงานเรื่องความปลอดภัยในชุมชนไปยังตำบลศรีโพธิ์เงินโดยได้มีการจัดอบรมให้ความรู้และดำเนินการสำรวจจุดเสี่ยงในพื้นที่ตำบลศรีโพธิ์เงินซึ่งวิทยากรที่เป็นผู้ให้ความรู้และทำกระบวนการเป็นแกนนำเยาวชนและเจ้าหน้าที่จากเทศบาลตำบลสันมะค่า โดยมีมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กเป็นที่เลี้ยง

ในปี 2560 มูลนิธิฯ ยังคงขับเคลื่อนการทำงานส่งเสริมพัฒนาเด็กและเยาวชนในพื้นที่ตำบลสันมะค่าอย่างต่อเนื่อง โดยร่วมมือกับเทศบาลตำบลสันมะค่าจัดการอบรมแกนนำเด็กและเยาวชนในการทำคลิปเพื่อสะท้อนเรื่องราวเกี่ยวกับความรุนแรงและความปลอดภัยในพื้นที่ตนเองและได้นำเอาคลิปที่แกนนำเด็กและเยาวชนนำมาเปิดในงาน“เปิดบ้านสันมะค่า”ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เทศบาลตำบลสันมะค่าร่วมกับมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและหน่วยงานในพื้นที่ร่วมกันจัดงานนี้ขึ้น เพื่อให้ทั้งหน่วยงานภายนอกได้เห็นถึงการดำเนินงานของเทศบาลและประชาชนในชุมชน

ก็ได้เข้าใจถึงแนวทางการทำงานของเทศบาล ทั้งการทำงานเพื่อลดความรุนแรงต่อเด็กและครอบครัว การทำงานเรื่องความปลอดภัยและการทำงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและประชาชนในตำบล จากการทำกิจกรรมนี้ทำให้เกิดบันทึกข้อตกลงหรือ MOU ระหว่างเทศบาลตำบลสันมะค่า หน่วยงานในพื้นที่และมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กในการร่วมกันยุติความรุนแรงต่อเด็ก

ในปี 2561 มูลนิธิฯ ได้ร่วมกับเทศบาลตำบลสันมะค่า ดำเนินงานตามข้อตกลง MOU ในการร่วมกันยุติความรุนแรงต่อเด็ก โดยได้จัดกิจกรรม“ห้องเรียนพ่อแม่”ให้กับพ่อแม่ผู้ปกครองในตำบล จัดกิจกรรม“เรียนรู้ประวัติศาสตร์ชุมชน” เพื่อส่งเสริมพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เข้าใจถึงเรื่องราวดีๆ ของชุมชนตนเอง ผ่านการบอกเล่าของคนรุ่นเก่าถ่ายทอดสู่เด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ จนต่อยอดมาเป็นกิจกรรม “ห้องเรียนวิถีชุมชน” ที่มีคนรุ่นเก่ามาถ่ายทอดสิ่งดีๆ ให้กับคนรุ่นใหม่

จากการดำเนินงานชุมชนคุ้มครองเด็ก สู่การแก้ไขปัญหในพื้นที่

จากการดำเนินงานตั้งแต่ปี 2558 เทศบาลตำบลสันมะค่า ได้ดำเนินงานตามกรอบการทำงานชุมชนคุ้มครองเด็กทั้ง 3 ด้าน คือมีการดำเนินงานส่งเสริมความปลอดภัย มีการส่งเสริมพัฒนาเด็กและครอบครัวและมีการดูแลช่วยเหลือเฝ้าระวังและคุ้มครองเด็กและครอบครัว โดยมีรายละเอียดการดำเนินงานดังนี้

ตีเส้นทางม้าลาย

ด้านการส่งเสริมความปลอดภัยในตำบล

1. มีการปรับปรุงซ่อมแซมสนามเด็กเล่นในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและโรงเรียนในพื้นที่ด้วยการปรับปรุง-ซ่อมแซมเครื่องเล่นที่ชำรุด กำจัดเครื่องเล่นที่ชำรุดออกไป โดยดึงการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ในเทศบาล สมาชิกสภาเทศบาล และทีมสภาเด็กและเยาวชนมาร่วมกันซ่อมแซม ใช้งบประมาณเพียง 3 พันกว่าบาท

2. มีการปรับปรุงบริเวณทางโค้ง ทางแยกด้วยการจัดทำป้ายเตือน ตีเส้นขาว ทำทางม้าลายตรงบริเวณชุมชนและโรงเรียนบริเวณที่เป็นทางโค้ง ทางแยกให้เห็นชัดเจนเพื่อลดอุบัติเหตุ

3. เจ้าหน้าที่เทศบาลได้เข้าไปพูดคุยกับเจ้าของร้านเกมส์เพื่อขอความร่วมมือไม่ให้เด็กที่อายุต่ำกว่า 18 ปีมาเล่นเกมที่ร้านในช่วงเวลาเรียนและไม่ให้เด็กในช่วงประถมศึกษาเข้ามาใช้บริการที่ร้านเกมส์เลย เนื่องจากพบว่ามีเด็กในชุมชนหนีไปเล่นเกมในช่วงเวลาเรียนและในช่วงวันหยุดมีเด็กมาเล่นเกมที่ร้านเป็นระยะเวลานานเกินไปจนส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตของเด็ก

ทำป้ายไฟกระพริบเตือน

4. นำรถแบ็กโฮมาปรับพื้นที่ริมตลิ่งไม่ให้ลาดชันและทำราวกันแหล่งน้ำเนื่องจากเคยมีเหตุเด็กจมน้ำและมีการ ลื่นล้มบริเวณริมตลิ่งแต่บริเวณจุดนี้ยังทำไม่ครบทั้งหมด เนื่องจากใช้งบประมาณค่อนข้างสูงมาก

ทำป้ายเตือน

การสำรวจสนามเด็กเล่นที่ชำรุด

เครื่องเล่นที่ซ่อมแซมเสร็จแล้ว

ด้านการส่งเสริมพัฒนาเด็กและเยาวชนในตำบล

กิจกรรมเยาวชนเรียนรู้ภูมิปัญญา

ทางเทศบาลมีการทำงานกับเด็กและเยาวชนในสภาเด็กและเยาวชนตำบลสันมะค่า โดยการผลักดัน สนับสนุน ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีบทบาทในการทำงานกับผู้คนในชุมชนเกือบทุกเรื่องไม่ว่าจะเป็น ผู้สูงอายุ สิ่งแวดล้อม ผู้พิการ และเด็ก โดยเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การร่วมพิจารณาปรับโครงการหรือกิจกรรมจากภายนอก ร่วมออกแบบวางแผน ดำเนินงาน สรุปผลการดำเนินงาน จนกระทั่งปัจจุบันสภาเด็กและเยาวชนตำบลสันมะค่าถือเป็นหนึ่งในกลไกหลักที่คอยขับเคลื่อนงานของเทศบาลนอกจากนี้จากการที่สภาเด็กและเยาวชนได้เข้าร่วมเป็นนักวิจัยชุมชนและได้สำรวจชุมชนในพื้นที่ พบว่าสถานการณ์เสี่ยงที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนมากที่สุด คือ 1.เด็กมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน 2.ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว (พ่อแม่ด่าทอ/ทุบตีลูกหลาน ไล่ลูกหลานออกจากบ้าน พ่อแม่มีอาชีพขายเสื้อผ้าและปล่อยให้ลูกหลานอยู่บ้านตามลำพัง) 3.ปัญหาขยะในชุมชน ทั้ง 3 เรื่องนี้จึงกลายเป็นยุทธศาสตร์ในการทำงานของสภาเด็กและเยาวชนเทศบาลตำบลสันมะค่า โดยที่ผ่านมากลุ่มสภาเด็กและเยาวชนฯ ได้เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้เรื่องความปลอดภัยทางเพศไปสู่พื้นที่ตำบลโรงช้าง ตำบลศรีโพธิ์เงิน ตำบลสันมะค่า และเป็นวิทยากรถ่ายทอดเทคนิคในการถ่ายภาพ/ทำหนังสือสั้นให้แก่ ต.ห้วย-ยาบ ต.โรงช้าง และต.เชียงแสน จนทำให้พื้นที่นั้นได้รับรางวัลรองชนะเลิศ มีการลงพื้นที่เก็บข้อมูลและให้ความช่วยเหลือแก่พ่อแม่วัยใส สร้างคลิปหนังสือสั้นที่สะท้อนเรื่องราวของเด็กวัยรุ่นในชุมชนให้แก่คนในพื้นที่โดยใช้ชื่อว่าหนังสือกลางโบสถ์

ด้านการดูแลช่วยเหลือ เฝ้าระวังและคุ้มครองเด็กและครอบครัว

การดำเนินงานของเทศบาลตำบลสันมะค่าส่วนใหญ่เป็นการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือครอบครัวผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดเตียง ผู้ป่วยเรื้อรัง อาทิเช่น มีการซ่อมแซมบ้านให้แก่ผู้สูงอายุที่มีความพิการทางสายตาเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตภายในบ้านอย่างปลอดภัยด้วยการสร้างราวจับที่เชื่อมต่อไปยังห้องน้ำและซ่อมแซมห้องน้ำ สร้างบ้านใหม่ ให้แก่เด็กและครอบครัวเพื่อทดแทนบ้านเก่าที่มีความทรุดโทรม เอียง ผุ ชำรุดจนไม่สามารถจะอยู่อาศัยได้ มีการจัดหาหรือขอรับบริจาคอุปกรณ์ช่วยเหลือผู้ป่วยในชุมชน เช่น อุปกรณ์ช่วยพยุงเดิน (WALKER) ให้คำแนะนำหรือพาเด็กและครอบครัวไปขึ้นทะเบียนเป็นผู้พิการ ช่วยเหลือครอบครัวที่มีแม่มีปัญหาดูแลสุขภาพจิตไม่สามารถให้การดูแลลูกของตนเองได้ด้วยการประสานงานกับบ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดเชียงราย

นอกเหนือจากการดำเนินงานใน 3 ด้านแล้วยังพบว่าพื้นที่แห่งนี้มีการวางแผนการขับเคลื่อนงานในพื้นที่และพัฒนาบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ มีการนำโครงการไปเชื่อมโยงกับแผนการดำเนินงานทำให้มีงบประมาณมาสนับสนุนการดำเนินงาน และมีการดำเนินงานกับเครือข่ายในพื้นที่ เกิดกลุ่มนักวิจัยชุมชนขึ้นซึ่งประกอบไปด้วย เจ้าหน้าที่เทศบาล ครูจากศูนย์เด็กเล็ก สภาเด็กและเยาวชน และอาสาสมัครในชุมชน ซึ่งเป็นกลุ่มหลักในการดำเนินงานโครงการชุมชนคุ้มครองเด็กในพื้นที่ตำบลสันมะค่า

บทเรียนการดำเนินงานพัฒนาแกนนำเด็กและเยาวชนของเทศบาลตำบลสันมะค่า

จากการทำงานกับเทศบาลตำบลสันมะค่าที่ผ่านมา มูลนิธิฯ พบว่าเทศบาลมีการดำเนินงานที่โดดเด่นมากที่สุด ในเรื่องการทำงานพัฒนาสภาเด็กและเยาวชน ซึ่งส่งผลให้การขับเคลื่อนงานพัฒนาต่างๆ ในตำบลมีความน่าสนใจ การดำเนินงานพัฒนาสภาเด็กและเยาวชนของเทศบาลตำบลสันมะค่า มีดังนี้

1. การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย

เทศบาลรับสมัครเด็กและเยาวชนจากความสมัครใจ โดยคณะเทศและวัย ซึ่งอยู่ในช่วงอายุ 12-18 ปี โดยผู้สมัครมาจากหลากหลายโรงเรียน เช่น โรงเรียนบ้านวังวิทยา โรงเรียนป่าแดดวิทยาคม ฯลฯ ผู้สมัครส่วนใหญ่มาจากคำแนะนำของสภาเด็กและเยาวชนรุ่นพี่ หรือ มาจากการชักชวนของเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลสันมะค่า

เวทีประชุมของสภาเด็กฯ

2. การทำงานกับกลุ่มเป้าหมาย

2.1 จัดให้มีการประชุมเวทีเด็กและเยาวชนที่สมัครเข้ามาเป็นสภาเด็กและเยาวชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เสนอตัวเป็นทีมคณะทำงานสภาเด็กและเยาวชน แล้วให้สมาชิกโหวตรับรอง

2.2 จัดให้มีกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่มและระหว่างเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ที่ปรึกษาให้กับสภาเด็กและเยาวชน เจ้าหน้าที่เทศบาลอื่นๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการรูปแบบเป็นทางการ ได้แก่ การประชุมเพื่อออกแบบวางแผนการทำงาน การประชุมเตรียมงาน การนัดหมายมาช่วยกิจกรรมหรืองานต่างๆ ที่เทศบาลฯ และงานที่เทศบาลตำบลสันมะค่าจัดร่วมกับชุมชนหรือภาคีเครือข่ายต่างๆ

รูปแบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ การพบปะสังสรรค์และนัดหมายรับประทานอาหารเย็นมือพิเศษร่วมกัน เช่น หลังจากเสร็จสิ้นในการทำกิจกรรมแต่ละครั้ง หลังจากสอบเสร็จโดยปลัดเทศบาลในช่วงปี 2558-เดือนกันยายน 2561 คือนางสาวโสภา วงศ์ใหญ่ เจ้าหน้าที่เทศบาลจัดสรรงบประมาณส่วนตัวให้กับน้องๆ และถ้าน้องๆ ไปทำกิจกรรมหรือช่วยงานต่างๆ ทีมคณะทำงานสภาเด็กและเยาวชนจะเอาเงินที่ได้มารวมเป็นกองกลาง เพื่อจัดสรรเป็นเงินค่าอาหารมือพิเศษในการเชื่อมความสัมพันธ์ของทีมสภาเด็กและเยาวชน

2.3 การสร้างช่องทางในการสื่อสารระหว่างทีมเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลสันมะค่ากับสภาเด็กและเยาวชนใช้ช่องทางสื่อสารทางไลน์กลุ่มสภาเด็กตำบลสันมะค่า (มีสมาชิก 73 คน) และช่องทาง FACEBOOK ต้นกล้านักวิจัยชุมชน

2.4 การดึงการมีส่วนร่วมของสภาเด็กและเยาวชนในทุกครั้งที่ทำกิจกรรมนั้นคือในแต่ละครั้งที่มีการทำกิจกรรมใดๆ ของเทศบาล เจ้าหน้าที่จากเทศบาลจะให้สภาเด็กเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดงานและเจ้าหน้าที่เทศบาลทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา โดยเปิดโอกาสให้ทีมสภาเด็กและเยาวชนได้วางแผนการจัดกิจกรรมและทำกิจกรรมด้วยตนเองและที่ปรึกษาจากเทศบาลร่วมในการวางแผนกับเด็กๆ อำนวยความสะดวกในเรื่องอุปกรณ์ พาหนะในการรับ-ส่งสภาเด็กและเยาวชน และการประสานงานกับภาคีเครือข่าย นอกจากนี้ในการทำงานในแต่ละครั้งจะมีการประชุมเตรียมงานก่อนทุกครั้ง มีการแบ่งงานกันรับผิดชอบตามความถนัดและความสนใจ ซึ่งเทศบาลจะมีการจัดกิจกรรมต่อเนื่องตลอดทั้งปี สภาเด็กและเยาวชนที่นี้จึงมีโอกาสดำเนินงานตลอดทั้งปี ทำให้การมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของสภาเด็กและเยาวชนตำบลสันมะค่าจึงค่อนข้างดี สิ่งสำคัญอีกประการ คือ สภาเด็กและเยาวชนของที่นี่มีการสานต่อและถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ปัจจุบันเป็นรุ่นที่ 3

2.5 การทำ AFTER ACTION REVIEW หลังจากทำกิจกรรมทุกครั้ง คือ เมื่อจัดกิจกรรมเสร็จสิ้นในแต่ละครั้ง เจ้าหน้าที่ที่เป็นพี่เลี้ยงจากเทศบาลจะประชุม AFTER ACTION REVIEW (AAR) กับสภาเด็กและเยาวชนทุกครั้ง เพื่อการทบทวนการดำเนินงานและพัฒนาการดำเนินงานต่อไปของทีมสภาเด็กและเยาวชน

2.6 ให้สภาเด็กและเยาวชนได้มีส่วนร่วมในการอบรมศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตลอดเวลา ดังจะเห็นได้จากเมื่อเวลาเทศบาลไปศึกษาดูงานหรือเข้าร่วมอบรมก็จะมีแกนนำหรือผู้แทนสภาเด็กและเยาวชนเข้าร่วมด้วยทุกครั้ง

2.7 การฝึกทักษะในการทำงานโดยพี่เลี้ยงจากเทศบาลตำบลสันมะค่าจะฝึกทักษะในการทำงานให้กับสภาเด็กและเยาวชน โดยให้สภาเด็กเยาวชนประชุมวางแผนการทำงานให้สภาเด็กและเยาวชนเป็นผู้ทำกิจกรรม และมีการสรุปการทำงานและถอดบทเรียนการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ในทุกครั้ง ทำให้สภาเด็กและเยาวชนมีโอกาสเรียนรู้กระบวนการทำงานและพัฒนาการทำงานของตนเอง

ปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาแกนนำ

สภาเด็กและเยาวชนของเทศบาลตำบลสันมะค่า

1.ด้านนโยบายและโครงสร้าง เทศบาลมีการกำหนดยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนในการส่งเสริมพัฒนาแกนนำเด็กและเยาวชนและมีโครงสร้างการทำงานที่ชัดเจนทั้งโครงสร้างภายในองค์กรที่มีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบสภาเด็กและเยาวชน มีระบบพี่เลี้ยง มีแผนงานการดำเนินงานและมีงบประมาณรองรับ รวมทั้งมีโครงสร้างสภาเด็กและเยาวชนที่ชัดเจน

2.ด้านกระบวนการทำงาน เทศบาลมีกระบวนการทำงานที่ให้โอกาสสภาเด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนงานเองและให้โอกาสเด็กและเยาวชนได้มีส่วนร่วมในการวางแผน ออกแบบ ดำเนินงานเอง

3.ระบบพี่เลี้ยง เทศบาลมีเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงที่คอยชักชวนให้สภาเด็กฯ มาทำกิจกรรมกระตุ้นให้เด็กฯ ได้มีส่วนร่วมในการทำงานทุกครั้งและสนับสนุนช่วยเหลือในกรณีที่เด็กต้องการความช่วยเหลืออีกทั้งความสัมพันธ์ระหว่างพี่เลี้ยงและสภาเด็กเป็นไปในลักษณะแนวระนาบ คือ พี่เลี้ยงให้ความเป็นมิตรกับเด็กฯ สามารถปรึกษาและขอความช่วยเหลือจากพี่เลี้ยงได้เสมอ พี่เลี้ยงมีหน้าที่ที่ให้โอกาสเด็ก ไม่มีลักษณะการสั่งการหรือการใช้อำนาจใดๆ นอกจากนี้พี่เลี้ยงกับสภาเด็กฯ ยังมีการติดต่อกันทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งช่วยให้สัมพันธภาพของพี่เลี้ยงและสภาเด็กเป็นไปอย่างสนิทสนมกันมากขึ้น

องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อแดงกับการ ทำงานชุมชนคุ้มครองเด็ก

ประชุมแนวทางการทำงานลดความรุนแรงกับ อบต.บ่อแดง

ข้อมูลพื้นฐาน

องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อแดง ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา มีเนื้อที่ 5,125 ไร่ มีประชากรทั้งสิ้น 5,392 คน มีจำนวนครัวเรือน 1,056 หลังคาเรือน ตำบลบ่อแดงประกอบด้วย 6 หมู่บ้าน คือ หมู่ 1 บ้านแคบน หมู่ 2 บ้านแค หมู่ 3 บ้านบ่อแดง หมู่ 4 บ้านพังช้างตาย หมู่ 5 บ้านแคใต้ หมู่ 6 บ้านวัดพิกุล ประชากรในตำบลบ่อแดง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รับจ้าง รับราชการ ค้าขายและอื่นๆ ปัจจุบันมี นายเสนอ จิตมานะ เป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อแดง

การดำเนินงานชุมชนคุ้มครองเด็กในตำบลบ่อแดง

ในปี พ.ศ.2552 มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กได้เข้าไปทำกิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์กับพ่อแม่ผู้ปกครองของเด็กนักเรียนโรงเรียนวัดบ่อแดง(จอกประชานุกูล)เนื่องจากโรงเรียนวัดบ่อแดงได้เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุ้มครองเด็กมาก่อน(โครงการหนึ่งของมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก)หลังจากกิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์เสร็จสิ้นลงทำให้เกิดเครือข่ายครอบครัวที่รวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นในพื้นที่ตำบลบ่อแดง

ในปี 2554 มูลนิธิฯ ได้นำโครงการชุมชนคุ้มครองเด็กเข้าสู่พื้นที่ตำบลบ่อแดง โดยเริ่มจากกิจกรรมสำรวจจุดเสี่ยงในชุมชน(นักวิจัยชุมชน)และได้เชิญองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อแดง โดยมีนายอุทัย สุขทร เป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อแดง และ มีนายกมล อนุดิษฐ์ เป็นผู้อำนวยการ

โรงเรียนวัดบ่อแดง(จอกประชานุกูล)ในขณะนั้นและมีเครือข่ายผู้ปกครองที่ผ่านกิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์เข้าร่วมกิจกรรมสำรวจจุดเสี่ยงด้วย จากกระบวนการอบรมครั้งนี้ทำให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้เดินสำรวจจุดเสี่ยงและเห็นถึงจุดที่ไม่ปลอดภัยต่างๆ

จากการดำเนินงานชุมชนคุ้มครองเด็กสู่การ แก้ปัญหาในชุมชน

หลังจากมีกิจกรรมสำรวจจุดเสี่ยง ส่งผลให้คนในชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่นได้ร่วมมือกันแก้ไขจุดเสี่ยงต่างๆ เรื่อยมาจนปัจจุบันพื้นที่แห่งนี้เกิดการดำเนินงานเรื่องความปลอดภัยอย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจนดังตัวอย่างต่อไปนี้

1.จุดเสี่ยงบริเวณถนนในชุมชนซึ่งมีรถยนต์และรถจักรยานยนต์วิ่งบนถนนด้วยความเร็วสูง บริเวณนี้มีผู้คนสัญจรเดินไปมาและข้ามถนน ความเสี่ยงที่ชุมชนวิเคราะห์คือ อาจทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ การแก้ปัญหา คือ องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อแดง โรงเรียนวัดบ่อแดง และเครือข่ายผู้ปกครองได้นำเชือกมะนิลาที่ใช้ในการผูกเรือมาประยุกต์ทำเป็นลูกระนาดเพื่อชะลอหรือลดความเร็วรถ

จุดเสี่ยงในตำบลบ่อแดง

2.บริเวณทางแยกทางโค้ง/โค้งหักศอก/โค้งป่าทอ้งโกหรือบริเวณทางแยกที่มีกอไผ่หรือหญ้าขึ้นรกยื่นล้ำออกมาบังสายตาผู้ขับขี่รถ เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ แก้ปัญหาโดยองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อแดงจัดทำป้ายเตือน ติดกระจกทางโค้ง ตัดต้นไม้ ดायหญ้า

การติดตั้งเชือกแทนลูกระนาดชะลอความเร็ว

3. ในชุมชนมีแหล่งน้ำที่เป็นจุดเสี่ยงได้แก่ สระน้ำในหมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 3 เป็นแหล่งน้ำลึก เคยมีคนลงไปและจมน้ำเสียชีวิต ทางองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อแดงจึงได้จัดทำป้ายเตือนห้ามลงเล่นน้ำบริเวณนี้และโรงเรียนทำความเข้าใจกับนักเรียนและผู้ปกครองถึงอันตรายในการเข้าไปบริเวณนี้ส่วนบริเวณหาดมหาธาราซึ่งเป็นแหล่งน้ำสำหรับทำประปาหมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อแดงได้จัดทำรั้วกันโดยรอบ

4. ในชุมชนมีเด็กและเยาวชนจับกลุ่มมั่วสุมดื่มน้ำกระเทียม เสพยาบ้าและเล่นการพนัน เช่น พนันปลากัดและชนไก่ ส่งผลให้เด็กและเยาวชนเข้าสู่วงจรของยาเสพติด องค์การบริหารส่วนตำบลและแกนนำชุมชนโรงเรียนได้มองเห็นถึงปัญหาเหล่านี้พยายามร่วมกันหาทางแก้ปัญหาแต่ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าใดนักยังคงต้องพัฒนาแนวทางการดำเนินงานเพื่อหาทางออกต่อไป

จากการดำเนินงานดังกล่าวจะเห็นว่าพื้นที่นี้มีองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อแดงเป็นตัวหลักในการดำเนินงานด้านการส่งเสริมความปลอดภัยเป็นอย่างมาก ปัจจุบันพื้นที่นี้ได้เกิดเป็น “ชมรมนักวิจัยชุมชนตำบลบ่อแดง” ขึ้น (ยังไม่ได้จดทะเบียนอย่างเป็นทางการ) ซึ่งมาจากกลุ่มนักวิจัยชุมชนที่เข้าร่วมสำรวจจุดเสี่ยงในพื้นที่ชุมชนและมีองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อแดงและโรงเรียนวัดบ่อแดง(จอกประชานุกูล)เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนงานต่างๆจนต่อมาได้กลายเป็นกลไกหลักในการทำงานกับชุมชนจนถึงปัจจุบัน

ปัจจัยความสำเร็จในการทำงานเรื่องความปลอดภัยในตำบลบ่อแดง

1. ท้องถิ่นให้ความสำคัญกับเรื่องความปลอดภัย

โดยเมื่อองค์การบริหารส่วนตำบลพบเห็นหรือรับทราบถึงจุดเสี่ยง หรือภัยอันตรายต่างๆ จะรีบดำเนินการแก้ไขโดยเร็ว ซึ่งที่ผ่านมาพบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อแดงได้ดำเนินการแก้ไขจุดเสี่ยงไปแล้วหลายจุด

2. มีกลไกชมรมนักวิจัยชุมชน

ชมรมนักวิจัยชุมชนได้เข้ามาเป็นกลไกในการขับเคลื่อนเรื่องความปลอดภัยในตำบล โดยเริ่มจากการเก็บข้อมูลจุดเสี่ยงและส่งรายงานไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อแดง หลังจากนั้นชมรมนักวิจัยชุมชนยังคงทำหน้าที่ในการเฝ้าระวังความเสี่ยงต่างๆที่จะเกิดขึ้นในตำบล เมื่อใดก็ตามที่พบเจอจุดเสี่ยง ชมรมจะแจ้งไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อแดง เพื่อให้มาดำเนินการแก้ไข

ปัจจัยที่ส่งผลให้การดำเนินงานของเทศบาลตำบลสันมะค่าและองค์การบริหารส่วนตำบลแปดแควประสบความสำเร็จ

1. ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนสำคัญมากในการขับเคลื่อนโครงการ

ไม่ว่าจะเป็นนายกเทศมนตรี ปลัดเทศบาล นายก และปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลล้วนเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการชุมชนคุ้มครองเด็กเป็นอย่างมาก ลักษณะของผู้นำที่เอื้อต่อการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จ คือ

1. ผู้นำเห็นความสำคัญหรือตระหนักในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเด็ก เยาวชน ครอบครัว ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส เมื่อพบเห็นสถานการณ์ปัญหาต่างๆ ไม่ละเลยนิ่งเฉยหรือเป็นผู้ที่ให้โอกาสเด็กเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเห็นความสำคัญในเรื่องการพัฒนาชุมชน
2. ผู้นำที่มีลักษณะการประสานงานที่ดี คือมีการสื่อสาร ประสานงานภายในทีมที่ดี กำหนดบทบาทหน้าที่ให้เจ้าหน้าที่ภายในได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องในทุกงานเพื่อไม่ให้ตกเป็นภาระหลักของใครคนใดคนหนึ่ง
3. ผู้นำเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกับทีมงานในทุกงานไม่ใช่เป็นผู้สั่งการเพียงอย่างเดียวแต่ทำหน้าที่ในการร่วมปฏิบัติงานไปกับทีมงานด้วย

2. ทีมคณะทำงานมีความเข้มแข็ง

2.1. ทีมภายในองค์กร เทศบาลตำบลสันมะค่าได้มีการจัดทีมในการรับผิดชอบและประสานงาน โดยมีปลัดเทศบาลเป็นหัวหน้าทีมร่วมการประชุมวางแผนขับเคลื่อนงานและสรุปผลการดำเนินงานร่วมกับทีมหลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินงานและมีทีมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานในเทศบาลและใช้กลไกสภาเด็กและเยาวชนตำบลเป็นตัวหนุนเสริมและตัวหลักขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ในขณะที่ทีมองค์การบริหารส่วนตำบลแปดแควมีรองนายกฯ ประธานสภา เจ้าหน้าที่ออบต.ที่เกี่ยวข้อง สมาชิกออบต. และมีชมรมนักวิจัยชุมชนตำบลแปดแควเป็นกลไกหลักในการดำเนินงาน

2.2. ภาคิเครือข่ายภายนอกองค์กร เทศบาลตำบลสันมะค่ามีการดำเนินงานร่วมกันกับองค์กรในพื้นที่ นอกพื้นที่ และได้ดึงศักยภาพของภาคีเครือข่ายมาช่วยหนุนเสริมในการดำเนินงาน เช่น มีการดำเนินงานร่วมกับโรงเรียนบ้านวังวิทยา โรงเรียนชุมชนบ้านสันมะค่า วัดในพื้นที่ รพ.สต.สันมะค่า รพ.ป่าแดด สภ.ป่าแดด บ้านพักเด็ก และครอบครัวจังหวัดเชียงราย พมจ.เชียงรายและภาคีเครือข่ายอื่นๆ ในขณะที่ องค์การบริหารส่วนตำบลแปดแคว มีการทำงานร่วมกับโรงเรียนวัดบ่อแดง (จอกประชานุกูล) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลพังช้างตาย โรงพยาบาลสทิงพระ สถานีตำรวจภูธรสทิงพระ เป็นต้น

3. มีการนำโครงการไปบูรณาการเชื่อมโยงกับภารกิจขององค์กร ทางเทศบาลตำบลสันมะค่าไม่ได้มองว่าเป็นการเพิ่มงานหรือเพิ่มภาระแต่อย่างใด ในทางตรงกันข้ามกลับมองว่าเป็นสิ่งที่เกื้อกูลตอบสนองต่อกัน เช่น เทศบาลตำบลสันมะค่า นำโครงการไปบูรณาการกับยุทธศาสตร์ 3 น (นำดู นำอยู่ นำกิน) ในขณะที่องค์การบริหารส่วนตำบลแปดแควได้นำโครงการไปบูรณาการในการจัดการจราจรเพื่อลดความเสี่ยงทางท้องถนนซึ่งเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลแปดแควอยู่แล้ว เช่น การใช้เชื่อมถนนนิลาทำเป็นลูกระนาดชะลอความเร็ว การติดตั้งกระจกโค้งทางแยก

4. การสื่อสารกับชุมชนที่ดี พื้นที่เทศบาลตำบลสันมะค่ามีการสื่อสารกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอระหว่างผู้นำชุมชนและคนในชุมชน เพื่อบอกเล่าและสื่อสารการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปยังภาคประชาชนและภาคประชาสังคม และบ่อยครั้งจะเห็นว่า มีสภาเด็กและเยาวชนเป็นผู้สื่อสารไปยังพื้นที่ชุมชนเองด้วย ส่วนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลแปดแคว มีเครือข่ายพ่อแม่อาสาสมัครในตำบลหรือชมรมนักวิจัยชุมชนเป็นนักสื่อสารหลัก เมื่อก่อนทีมเครือข่ายพ่อแม่อาสาสมัครของพื้นที่ตำบลแปดแควไม่ได้มีบทบาทสำคัญในพื้นที่ชุมชนใดๆ เลยจนเมื่อได้เข้าร่วมโครงการนักวิจัยชุมชนของมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กทำให้เครือข่ายพ่อแม่อาสาสมัครกลายเป็นกระบอกเสียงให้แก่คนในชุมชนเพราะมีข้อมูลเชิงประจักษ์พยานในการร้องเรียนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5. การสร้างพื้นที่กิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนอย่างสม่ำเสมอ ช่วยพัฒนาเด็กเยาวชนและนำไปสู่ความร่วมมือของคนในชุมชน การจัดให้มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง การออกแบบกิจกรรมเพื่อให้ทุกกลุ่มเป้าหมายในชุมชนได้รับผลประโยชน์เป็นสิ่งที่เทศบาลตำบลสันมะค่าจัดให้แก่ทุกกลุ่มเป้าหมายโดยมีเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสภาเด็กและเยาวชนตำบลในเทศบาลตำบลสันมะค่าทำหน้าที่ในการออกแบบกิจกรรม สื่อสาร สร้างการมีส่วนร่วมไปยังทีมสภาเด็กและเยาวชนเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้เข้าร่วมอย่างสม่ำเสมอ สิ่งนี้ช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับสภาเด็กและเยาวชนรวมถึงประชาชนในพื้นที่ก็ได้ประโยชน์ส่งผลให้เกิดความร่วมมือที่ดีในชุมชนหรือตำบลอีกด้วย

6. การสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ ช่วยให้งานเคลื่อนตัวไปได้ รูปแบบการทำงานที่กระตุ้นให้พื้นที่มีการดำเนินงานตามแผนและมีการสนับสนุนงบประมาณบางส่วนรวมถึงเสริมองค์ความรู้หรือทักษะบางอย่างเพื่อให้คณะทำงานแต่ละพื้นที่สามารถทำงานได้ตามแผนและต่อยอดการทำงานในปีต่อไป หากการดำเนินงานทำเพียงขั้นตอนของการจัดอบรมหรือจัดประชุมเพียงอย่างเดียวอาจจะไม่เกิดการดำเนินงานในระยะต่อเนื่องต่อไป

ดังนั้นหากจะให้การดำเนินงานได้ผลจะต้องมีการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานของหน่วยงานเจ้าของเรื่องอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

การดำเนินงานแบบโรงเรียนเป็นตัวหลักในการขับเคลื่อนดำเนินงานโดยมีชุมชนเป็นตัวหนุนเกื้อ (โรงเรียนนำ ชุมชนหนุน)

การดำเนินงานแบบโรงเรียนเป็นตัวหลักในการขับเคลื่อนดำเนินงานโดยมีชุมชนเป็นตัวหนุนเกื้อ หมายถึง การดำเนินงานที่มีโรงเรียนเป็นผู้ประสานงานหลักโดยมีชุมชนเป็นหน่วยสนับสนุน ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนที่อยู่ในโครงการโรงเรียนคุ้มครองเด็กของมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กอยู่แล้ว ยกเว้นชุมชนสุวรรณประสิทธิ์ 2 ที่ขับเคลื่อนผ่านศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ซอนต้าสากล) ซึ่งไม่ได้อยู่ในโครงการโรงเรียนคุ้มครองเด็ก พื้นที่ที่มีการดำเนินงานในลักษณะนี้ ได้แก่ 1.ชุมชนบ้านคลองยาง อ.เกาะลันตา จ.จังหวัดกระบี่ (ปี 2549) 2.ชุมชนสุวรรณประสิทธิ์ 2 เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร (ปี 2554) 3.ชุมชนบ้านหนองโน อ.กระนวน จ.ขอนแก่น (ปี 2558) 4.ชุมชนบ้านร่ำหมาด-ชุมชนบ้านขุนสมุทร อ.เกาะลันตา จ.กระบี่ (ปี 2558) 5.ชุมชนบ้านขุนสมุทรไทย อ.พระสมุทรเจดีย์ จ.สมุทรปราการ (ปี 2559) 6.ชุมชนบ้านหนองแกมน-บ้านโนนพริก อ.พล จ.ขอนแก่น (ปี 2560)

การดำเนินงานที่มีโรงเรียนเป็นตัวหลักในการขับเคลื่อนดำเนินงานชุมชนคุ้มครองเด็กโดยมีชุมชนเป็นตัวหนุนพื้นที่มีการดำเนินงานน่าสนใจ ได้แก่ ชุมชนบ้านคลองยาง อ.เกาะลันตา จ.กระบี่ และชุมชนสุวรรณประสิทธิ์ 2 เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร เป็นพื้นที่ที่มีความโดดเด่นในด้านการส่งเสริมความปลอดภัยและการส่งเสริมพัฒนาเด็กและการช่วยเหลือคุ้มครองเด็ก ในขณะที่พื้นที่ชุมชนบ้านหนองโน อ.กระนวน จ.ขอนแก่น ชุมชนบ้านร่ำหมาด-ชุมชนบ้านขุนสมุทร อ.เกาะลันตา จ.กระบี่ ชุมชนบ้านขุนสมุทรไทย อ.พระสมุทรเจดีย์ จ.สมุทรปราการ ชุมชนบ้านหนองแกมน-โนนพริก อ.พล จ.ขอนแก่น มีความโดดเด่นในเรื่องของการส่งเสริมพัฒนาเด็กซึ่งจะได้กล่าวถึงในส่วนถัดไป ตามลำดับ

ชุมชนบ้านคลองยาง อ.เกาะลันตา จ.กระบี่กับการขับเคลื่อนชุมชนคุ้มครองเด็ก

ข้อมูลพื้นฐาน ตำบลคลองยางมีพื้นที่ตั้งอยู่บนเกาะๆ หนึ่งของอำเภอเกาะลันตาซึ่งเป็น 1 ใน 3 เกาะใหญ่ที่มีประชากรอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากและเป็นตำบลที่ถือเป็นประตูสู่อำเภอเกาะลันตาในการคมนาคมทางบก ซึ่งมีสะพานเชื่อมกับอำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ ในพื้นที่บริเวณบ้านทุ่งเสม็ด ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอคลองท่อม บนถนนสาย 4206 ทำให้ในภาพรวมพื้นที่ตำบลคลองยางมีสภาพเป็นภูเขาสลับกับที่ราบเชิงเขาลงไปจนถึงทะเลมีป่าโกงกางและป่าชายเลนล้อมรอบบริเวณเกาะอาณาเขตทางทะเลส่วนหนึ่งของตำบลคลองยางติดต่อกับ ตำบลคลองพนและตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ ทิศใต้ มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลเกาะกลาง อำเภอเกาะลันตา ทิศตะวันออกมีอาณาเขตติดต่อกับตำบลห้วยน้ำขาวทิศตะวันตกมีอาณาเขตติดต่อกับตำบลเกาะกลาง อำเภอเกาะลันตา

ชุมชนบ้านคลองยาง ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 2 ตำบลคลองยาง อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ อยู่ห่างจากอำเภอเกาะลันตาไปทางทิศเหนือประมาณ 30 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากศาลากลางจังหวัดกระบี่ไปทางทิศเหนือประมาณ 90 กิโลเมตร พื้นที่ของหมู่บ้านมีเนื้อที่ประมาณ 3,000 ไร่ มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 1,034 คน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม มีจำนวนครัวเรือน 221 ครัวเรือน อาชีพส่วนใหญ่ คือ ทำสวนยางพารา และ รับจ้าง ภาคีเครือข่ายในการทำงานร่วมกันของชุมชนบ้านคลองยางจะประกอบด้วย โรงเรียนบ้านคลองยาง โรงเรียนคลองยางประชานุสรณ์ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลคลองยาง องค์การบริหารส่วนตำบลคลองยาง

การดำเนินงานชุมชนคุ้มครองเด็กใน

ชุมชนบ้านคลองยาง

ปี 2542 ชุมชนบ้านคลองยาง ได้เข้าร่วมโครงการครอบครัวทดแทนซึ่งเป็นโครงการที่รับเด็กที่ถูกทารุณกรรม/ทอดทิ้งซึ่งอยู่ในขั้นตอนบำบัดฟื้นฟูจากมูลนิธิศุภนิพนธ์พิทักษ์สิทธิเด็กไปดูแล ต่อมาในปี 2547 โรงเรียนบ้านคลองยางเข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุ้มครองเด็กของมูลนิธิศุภนิพนธ์พิทักษ์สิทธิเด็ก ซึ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาดูแลคุ้มครองปกป้องเด็กให้ปลอดภัยในโรงเรียน หลังจากนั้น ปี 2549 มูลนิธิฯ ได้ขยายผลโครงการชุมชนคุ้มครองเด็ก โดยได้ประสานงานผ่านโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุ้มครองเด็ก ซึ่งโรงเรียนบ้านคลองยางภายใต้การบริหารงานของนายเฉลิม เรืองทองเมือง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคลองยาง(ในขณะนั้น) ได้ตอบรับการเข้าร่วมโครงการพร้อมทั้งเป็นผู้ประสานงานกับชุมชนบ้านคลองยาง ซึ่งมีนายเจริญ หมดเหย ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 และควบตำแหน่งกำนัน ต.คลองยาง (ในขณะนั้น) เข้าร่วมโครงการ และดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่ง ปี 2554 มีการเปลี่ยนแปลงผู้ใหญ่บ้านเป็นนายสัมพันธ์ เกื้อชาติ จนถึงปัจจุบัน

ตั้งแต่ปี พ.ศ.2549 มูลนิธิฯ ได้มีการดำเนินงานชุมชนคุ้มครองเด็กในพื้นที่แห่งนี้มาโดยตลอด อาทิเช่น การพัฒนาศักยภาพแกนนำชุมชนและเครือข่ายพ่อแม่ในชุมชนให้เข้าใจเรื่อง พรบ.คุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 การ WORKSHOP เรื่องประวัติศาสตร์ชุมชนเพื่อให้ชุมชนรื้อฟื้นเรื่องราวดีๆ ของชุมชนกลับมา การ WORKSHOP เรื่องใช้ชีวิตร่วมกันในครอบครัว(24 HOUR) เพื่อให้เห็นถึงจำนวนชั่วโมงที่พ่อแม่ผู้ปกครองกับบุตรหลานใช้เวลาคุณภาพด้วยกัน การ WORKSHOP สสำรวจจุดเสี่ยงเพื่อให้ชุมชนตระหนักและเห็นถึงสถานที่เสี่ยงในชุมชนและร่วมกันวางแผนแก้ไข การทดลองเครื่องมือประเมินสภาวะเด็ก ชุด 19 ก้าวหนึ่งเพื่อค้นหาเด็กและครอบครัวที่ต้องการความช่วยเหลือ การอบรมเรื่องการป้องกันอัคคีภัย รวมถึงกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาเด็กและครอบครัวต่างๆ อาทิ กิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์

กิจกรรมค่ายครอบครัว กิจกรรมเพศศึกษาในวัยรุ่น กิจกรรมสอนเด็กทำสื่อ ฯลฯ ในการดำเนินงาน WORKSHOP หรืออบรมในทุกเรื่อง จะมีการวางแผนหลังจากเสร็จสิ้นการอบรมหรือ WORKSHOP นั้นๆ และมูลนิธิฯ จะลงไปประชุมติดตามแผนการดำเนินงานของชุมชนรวมถึงสนับสนุนช่วยเหลือการดำเนินงานของชุมชน ทั้งสนับสนุนด้านงบประมาณ ด้านเนื้อหาความรู้ หรือช่วยเหลือในการเป็นวิทยากร

จากการดำเนินงานชุมชนคุ้มครองเด็กสู่

การแก้ปัญหาในชุมชน

ติดป้ายเตือน

จุดเสี่ยงในชุมชน

จากการดำเนินงานชุมชนคุ้มครองเด็ก ทำให้ชุมชนมีการดำเนินงานเรื่องความปลอดภัยกับเด็กอย่างเป็นรูปธรรมและมีความเข้มแข็ง ได้แก่

- 1.มีการกำหนดแผนการทำงานเชิงป้องกันแก้ไขจุดเสี่ยงในหลายเรื่อง โดยแสวงหางบประมาณในการดำเนินงานเอง
- 2.มีการดำเนินการแก้ไขจุดเสี่ยงตามที่ต่างๆ ในชุมชน เช่น การทำประชาคมแก้ไขการใช้ความเร็วของรถในชุมชนเพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุเนื่องจากมีเด็กเดินอยู่ตามริมถนน การพัฒนาสรวายน้ำธรรมชาติและหลักสูตรความปลอดภัยทางน้ำให้กับเด็กในชุมชนเพื่อป้องกันไม่ให้เด็กไปเล่นน้ำตามลำพัง

และให้ความรู้กับเด็กในการไปเล่นน้ำ การจัดหาถังดับเพลิงไว้ในชุมชนเพื่อป้องกันอัคคีภัยต่างๆ การติดตั้งกล้อง CCTV ในชุมชนเพื่อสอดส่องภัยอันตรายต่างๆ การจัดอบรมให้ความรู้เรื่องความปลอดภัยด้านต่างๆ ให้กับประชาชนในชุมชน การจัดซื้อรถพยาบาลกู้ชีพในชุมชน ฯลฯ

3. โรงเรียนและชุมชนมีการร่วมมือกันในการดูแลเด็ก การส่งเสริมพัฒนาเด็ก เช่น การจัดกิจกรรมกีฬาประจำปี ที่ดึงเอาเด็กและเยาวชนในชุมชนมาร่วมกันเล่นกีฬาเพื่อลดปัญหาการดื่มน้ำใกระท่อมในเด็ก เป็นต้น

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

1. ผู้บริหารโรงเรียนมีลักษณะที่เอื้อต่อการทำงานกับชุมชน คือ มีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน มีการประสานงานและทำงานร่วมกับชุมชนอย่างใกล้ชิดเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในทุกครั้งที่มีโอกาสการทำงานเป็นลักษณะกัลยาณมิตรมากกว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นใหญ่หรือมีอำนาจเหนือกว่าลักษณะดังกล่าวช่วยให้การดำเนินงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นไปด้วยดี

2. ทีมคณะทำงานของโรงเรียนมีความเข้มแข็งและทำงานกับชุมชนได้ดี มีครูทำหน้าที่ในการประสานงานและร่วมปฏิบัติงานกับชุมชนอย่างใกล้ชิดซึ่งครูเปรียบเสมือนมือไม้ให้กับผู้บริหารโรงเรียนที่คอยประสานและเชื่อมให้ชุมชนกับโรงเรียนได้ทำงานประสานกัน

3. โรงเรียนเป็นพื้นที่กิจกรรมของชุมชน การที่โรงเรียนและชุมชนทำกิจกรรมร่วมกันอย่างเสมอมาจนถึงการที่สถานที่โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมของชุมชนจะยิ่งช่วยเพิ่มความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างโรงเรียนและชุมชน

4. การสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานของมูลนิธิ การทำงานของมูลนิธิ แม้ว่ามุ่งเน้นไปที่ชุมชน แต่จะเน้นการประสานงานผ่านโรงเรียนเป็นหลักเพื่อให้โรงเรียนเป็นผู้ไปขับเคลื่อนหรือประสานงานในชุมชนอีกต่อหนึ่ง การทำงานในลักษณะเช่นนี้จะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนในการทำงานกับชุมชน

ตัวอย่างบทเรียนการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมความปลอดภัย “โครงการสระว่ายน้ำธรรมชาติ” โดย โรงเรียนบ้านคลองยางและชุมชนบ้านคลองยาง จ.กระบี่

สระว่ายน้ำธรรมชาติในชุมชน

ความเป็นมา

จากจุดเริ่มต้น : การสำรวจพื้นที่ที่สร้างสรรคไม่สร้างสรรคสู่แผนในการป้องกัน

ในปี 2554 ชุมชนบ้านคลองยาง จ.กระบี่ ได้เข้าร่วมกิจกรรมสร้างนักวิจัยชุมชนที่มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ร่วมกันจัดขึ้น หลังจากนั้นชุมชนได้มีการสำรวจพื้นที่ที่สร้างสรรค และไม่สร้างสรรค พบว่ามีพื้นที่หนึ่งในชุมชนที่น่าเป็นห่วง คือ พื้นที่แหล่งน้ำในชุมชน ที่เด็กมักไปเล่นน้ำในช่วงเย็นหลังเลิกเรียนหรือช่วงวันหยุด ดังนั้นชุมชนกับโรงเรียนจึงวางแผนในการป้องกันแก้ไขร่วมกัน

พัฒนาการในการดำเนินงานส่งเสริมความปลอดภัย ปี 2555

1.โรงเรียนประชุมร่วมกับชุมชน เพื่อวางแผนการดำเนินงาน และแบ่งบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงาน

ส่วนที่โรงเรียนดำเนินงานมีดังนี้

1.1โรงเรียนประกาศแจ้งเตือนกับเด็กไม่ให้ไปเล่นบริเวณแหล่งน้ำและแจ้งในที่ประชุมผู้ปกครองขอความร่วมมือในการดูแลบุตรหลาน โดยเฉพาะความปลอดภัยเรื่องแหล่งน้ำ

1.2โรงเรียนสำรวจกลุ่มนักเรียนชั้น ป.3-ป.6 ทุกคน ว่าเด็กคนไหนว่ายน้ำเป็น และเด็กคนไหนว่ายน้ำไม่เป็น

ส่วนที่ชุมชนดำเนินงานดังนี้

1.3ชุมชนจัดทำป้ายเตือนตามแหล่งน้ำเขียนว่า“ห้ามเล่นน้ำถ้าไม่มีผู้ใหญ่”

1.4จัดอาสาสมัครลาดตระเวนดูแลตามแหล่งน้ำโดยอาสาสมัครและผู้นำชุมชนจะมีวิทยุติดตามเพื่อส่งข่าวสารถึงกัน

บริเวณที่เด็กชอบมาเล่นน้ำในช่วงหลังเลิกเรียน
(ในช่วงน้ำขึ้นน้ำจะเต็ม)

ส่วนชุมชนและโรงเรียนร่วมกับดำเนินงานดังนี้

1.5 ชุมชนกับโรงเรียนจัดหาสถานที่ทำสระว่ายน้ำธรรมชาติ จัดทำตารางสอนว่ายน้ำ จัดหาและทำอุปกรณ์สอนว่ายน้ำ โดยในช่วงแรกที่ยังมีเสื้อชูชีพไม่พอ โรงเรียนและชุมชนได้นำลูกมะพร้าวลิบมาผูกให้เป็นเครื่องพยุงตัว และให้กลุ่มเด็กที่ว่ายน้ำเป็น ใช้ลูกมะพร้าวช่วยในการพยุงตัว ส่วนเด็กที่ว่ายน้ำไม่เป็นให้ใช้เสื้อชูชีพในช่วงที่ลงน้ำช่วงแรก

ชุมชนสอนเด็กว่ายน้ำ

โรงเรียนพูดคุยกับเด็กเรื่องความปลอดภัยทางน้ำ

คัดกรองเด็กว่ายน้ำเป็น/ไม่เป็น

ปี 2556 เริ่มสอนเด็กว่ายน้ำ

- 1.ชุมชนทำหน้าที่สอนวิธีการลอยตัวโดยสอนบนบก แยกกลุ่มเด็กเป็น 3 ระดับ คือ กลุ่มเด็กที่ว่ายน้ำเป็น กลุ่มเด็กที่พอจะว่ายน้ำได้แต่ยังไม่ดีพอ และกลุ่มเด็กที่ว่ายน้ำไม่เป็นเลย
- 2.ลงปฏิบัติจริงในน้ำ เริ่มจากฝึกคุ้นเคยกับน้ำ ฝึกจากระดับน้ำตื้นๆ ทุกขั้นตอนจะอยู่ในสายตาของครูประจำชั้นและครูสอนว่ายน้ำ ซึ่งเป็นอาสาสมัครจากชุมชน และอยู่ในบริเวณที่กำหนดไว้เท่านั้น ใช้เวลาในการเรียน 2 ชั่วโมง/ครั้ง สวมใส่เสื้อผ้าที่สะดวกและปลอดภัย
- 3.จัดการเรียนว่ายน้ำอย่างต่อเนื่อง โดยจัดตามตารางขึ้น-ลงของน้ำ เดือนละ 4 วัน โดยอาศัยประสบการณ์ของชุมชนในการดูระดับน้ำและศึกษาจากประกาศของกรมอุทกศาสตร์ (ปากน้ำกระเป๋)

ปี 2557 ชุมชนและโรงเรียนจัดอบรมทักษะการว่ายน้ำให้กับเด็ก

อุปกรณ์การเรียนเพื่อความปลอดภัย

ครูสอนว่ายน้ำในชุมชน

ปี 2557 พัฒนาสู่การมุ่งเน้นให้เด็กมีทักษะการเอาตัวรอด (ตะโกน โยน ยื่น) หลังจากโรงเรียนและชุมชน มีการดำเนินงานเพื่อให้เด็กในชุมชนว่ายน้ำเป็น ในปี 2557 โรงเรียนและชุมชนได้รู้จักแนวคิดเรื่องทักษะการเอาตัวรอดทางน้ำจากศูนย์วิจัยเพื่อสร้างเสริมความปลอดภัยในเด็ก โรงพยาบาลรามาธิบดี จึงเริ่มมีแนวคิดที่จะให้เด็กในชุมชนมีทักษะการเอาตัวรอดทางน้ำ

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ต่อยอดการดำเนินงาน โดยจัดทำเป็นโครงการ “ทักษะการเอาตัวรอดในน้ำและการช่วยเหลือคนจมน้ำ ตะโกน โยน ยื่น”

สอนตะโกน โยน ยื่น

นายเฉลิม เรืองทองเมือง

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคลองยางชี้แจงเงื่อนไขเพื่อความปลอดภัยและ
ทบทวนแผนการฝึกทักษะตะโกน โยน ยื่น ก่อนจัดให้เด็กลงน้ำจริง

ปี 2559 พัฒนาสระว่ายน้ำธรรมชาติที่ปลอดภัย

ในปี 2559 ผู้ใหญ่บ้าน คือ นายสัมพันธ์ เกื้อชาติ ได้ทำเรื่องขอขบประมาณไปยังจังหวัด เพื่อสร้างสระว่ายน้ำธรรมชาติในชุมชน เนื่องจากสถานที่เดิมที่ทำเป็นสระว่ายน้ำยังไม่ปลอดภัย 100% เพราะเด็กอาจลอยออกไปจากบริเวณที่กำหนด และจะเล่นน้ำได้เฉพาะช่วงเวลาน้ำขึ้นเดือนละ 4 วันเท่านั้น ผู้ใหญ่บ้านจึงได้ทำโครงการขอสร้างสระว่ายน้ำธรรมชาติ โดยใช้แหล่งน้ำธรรมชาติ ในรูปแบบกระชังปลา มีตาข่ายกั้นไม่ให้เด็กลอยออกไปนอกบริเวณและอยู่ในจุดที่สามารถว่ายน้ำได้ตลอดทั้งเดือน

สระว่ายน้ำที่จำลองแบบมาจากกระชังเลี้ยงปลา

ปี 2560 ขยายผลสู่พื้นที่ใกล้เคียง

หลังจากมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องทำให้มีชุมชนใกล้เคียงให้ความสนใจที่จะไปศึกษาเรียนรู้การทำสระว่ายน้ำธรรมชาติ โรงเรียนและชุมชนใกล้เคียงสนใจที่จะนำหลักสูตรทักษะการเอาตัวรอดทางน้ำไปให้กับนักเรียนในโรงเรียนในชุมชน ต่อมาในปี 2560 จึงได้มีการประสานงานระหว่างโรงเรียนและชุมชนบ้านร่าหมาด กับ โรงเรียนและชุมชนบ้านคลองยาง นำเด็กนักเรียนของโรงเรียนบ้านร่าหมาดมาเรียนที่สระว่ายน้ำธรรมชาติในชุมชนบ้านคลองยาง และให้ทีมงานของโรงเรียนและชุมชนบ้านคลองยางมาเป็นผู้สอนเด็กด้วย และชุมชนบ้านร่าหมาดได้เข้าสู่โครงการชุมชนคุ้มครองเด็กด้วยเช่นกัน

ครูและชุมชนสอนว่ายน้ำให้กับเด็กพื้นที่ใกล้เคียง

ผลการดำเนินงาน

เด็ก

1. เด็กลดพฤติกรรมเสี่ยงในการหนีไปเล่นน้ำในช่วงหลังเลิกเรียนและวันหยุด
2. เด็กสามารถว่ายน้ำเป็น มีทักษะในการลอยตัวเพื่อเอาชีวิตรอดและสามารถช่วยเหลือผู้จมน้ำได้โดยไม่ต้องเสี่ยงชีวิต

โรงเรียน

1. เกิดหลักสูตรบูรณาการร่วมกับชุมชน “หลักสูตรการว่ายน้ำและเอาชีวิตรอดในแหล่งน้ำธรรมชาติ”
2. นักเรียนในโรงเรียนสามารถว่ายน้ำเป็น และหากประสบเหตุพบผู้จมน้ำสามารถให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นได้
3. ได้มีโอกาสร่วมพัฒนาศักยภาพคนในชุมชนให้เป็นครูสอนว่ายน้ำ
4. มีสระว่ายน้ำธรรมชาติที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแล

ชุมชน

1. ตระหนักและมีส่วนร่วมในการดูแลเด็กให้ปลอดภัย โดยการดูแลสระว่ายน้ำธรรมชาติดูแลและจัดหาอุปกรณ์ในการสอนว่ายน้ำ จัดครูสอนว่ายน้ำ จัดอาสาสมัครเฝ้าระวังภัยในชุมชน จัดหารถกู้ชีพและจัดอบรมหลักสูตรการปฐมพยาบาลและกู้ชีพเบื้องต้นให้กับคนในชุมชน
2. ใช้ประสบการณ์และศักยภาพที่มีเป็นครูสอนว่ายน้ำให้กับนักเรียนได้
3. เกิดการขยายผลไปยังพื้นที่ใกล้เคียงที่มีบริบทคล้ายกันคือ ชุมชนบ้านท่าหมาก จ.กระบี่

สร้างความคุ้นเคยกับน้ำ

ฝึกลอยตัวในน้ำ

ความน่าสนใจ

1. เป็นโครงการที่สร้างการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน ใช้ศักยภาพของคนในชุมชนมาสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็ก
2. เป็นนวัตกรรมที่รู้จักประยุกต์ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์และเกิดการเรียนรู้ภายใต้วิถีชุมชน และเป็นนวัตกรรมที่กระตุ้นให้เด็กและผู้ปกครองตื่นตัวเรื่องความปลอดภัย
3. เป็นโครงการที่เกิดประโยชน์ทุกฝ่าย เด็กได้ทักษะว่ายน้ำเป็น โรงเรียนและพ่อแม่ผู้ปกครองลดความกังวลเรื่องเด็กหนีไปเล่นน้ำแล้วอาจจะเกิดจมน้ำ ชุมชนมีสระว่ายน้ำและได้ใช้ประสบการณ์ชีวิตมาสอนลูกหลาน เกิดระบบการดูแลเฝ้าระวังความปลอดภัยให้กับเด็ก

ชุมชนคุ้มครองเด็กในชุมชนสุวรรณประสิทธิ์ 2 กับการขับเคลื่อนชุมชนคุ้มครองเด็ก

ข้อมูลพื้นฐาน

ชุมชนสุวรรณประสิทธิ์ 2 ตั้งอยู่ที่เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร เป็นชุมชนเมืองที่ประชากรถูกไล่ที่จากที่อื่นแล้วมาตั้งรกรากที่นี่ มีจำนวนครัวเรือนประมาณ 199 ครัวเรือน มีประชากร 500 กว่าคน ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป และค้าขาย ภาศิเครือข่ายในการทำงานร่วมกันของชุมชนสุวรรณประสิทธิ์ 2 ได้แก่

- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กชอนต้าสาทลกรุงเทพ ชุมชนสุวรรณประสิทธิ์ 2
- สำนักงานเขตบึงกุ่ม
- ศูนย์บริการสาธารณสุข 50
- สโมสรโรตารีบึงกุ่ม

การเข้าร่วมโครงการชุมชนคุ้มครองเด็ก

ปี 2554 มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กร่วมกับสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร ขยายแนวความคิดของโครงการชุมชนคุ้มครองเด็กไปยังชุมชนต่างๆ ในกรุงเทพมหานครโดยเลือกชุมชนจากตัวแทนกลุ่มโซนเป็นพื้นที่นำร่องและสำนักงานเขตบึงกุ่มได้เสนอชุมชนสุวรรณประสิทธิ์ 2 เป็นตัวแทนกลุ่มโซนในการดำเนินงาน

ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2554 มูลนิธิฯ ได้มีการดำเนินงานชุมชนคุ้มครองเด็กกับพื้นที่แห่งนี้ ได้แก่ การ WORKSHOP สสำรวจจุดเสี่ยง การประเมินสถานะเด็กและครอบครัวในชุมชนโดยใช้เครื่องมือ 19 ก้าวหนึ่ง การทำงานช่วยเหลือเด็กและครอบครัวโดยจัดประชุม CASE CONFERENCE ในชุมชน การทำกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาเด็กและครอบครัว เช่น ค่ายครอบครัวใช้ชีวิตร่วมกัน จ.สระแก้ว การสอนเด็กถ่ายทำสารคดี เป็นต้น

การอบรมพัฒนาทีมในการดำเนินงาน

จากการดำเนินงานชุมชนคุ้มครองเด็ก สู่อการแก้ปัญหาในชุมชน

หลังจากมูลนิธิฯ ลงไปจัดประชุมและ WORKSHOP ต่างๆ ทำให้ชุมชนมีการดำเนินงานดังนี้

1. ชุมชนมีการทำงานส่งเสริมพัฒนาเด็กในชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยพยายามดึงเด็กและเยาวชนมาทำกิจกรรมต่างๆ ที่สร้างสรรค์ในช่วงวันหยุด โดยเชื่อมโยงกับกิจกรรมของ TO BE NUMBER ONE รวมถึงมีการจัดห้องคอมพิวเตอร์ไว้สำหรับเด็กได้มาใช้ในช่วงหลังเลิกเรียน เนื่องจากชุมชนมีความเสี่ยงในเรื่องยาเสพติด คณะกรรมการชุมชนและครูศูนย์เด็กเล็กจึงต้องหากิจกรรมให้เด็กและเยาวชนในชุมชนทำอย่างต่อเนื่อง

2. การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาครอบครัว เช่น กิจกรรมห้องเรียนพ่อแม่ ซึ่งมีการจัดต่อเนื่องทุกเดือนเพื่อให้ความรู้

ความเข้าใจในเรื่องการเลี้ยงดูบุตรหลานให้กับพ่อแม่ผู้ปกครอง เนื่องจากพบว่าหลายครอบครัวมีการเลี้ยงดูบุตรหลานด้วยความรุนแรง

3. การเฝ้าระวังช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาหรือถูกรับเลี้ยง ใช้ความรุนแรงหรือพ่อแม่ติดยาเสพติดหรือกรณีอื่นๆ โดยผู้นำชุมชนร่วมกับครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเข้าไปเยี่ยมครอบครัวเด็กที่มีความเสี่ยง และพูดคุยกับพ่อแม่ผู้ปกครองของเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือเพื่อให้ความรู้รวมถึงเจรจาเพื่อแยกเด็กให้ออกมาอยู่ในความดูแลของญาติ รวมถึงมีการส่งต่อความช่วยเหลือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ตัวอย่างบทเรียนในการทำงานช่วยเหลือเด็กของชุมชนสุวรรณประสิทธิ์ 2

ประชุมทีมสหวิชาชีพในการให้ความช่วยเหลือเด็ก

ตัวอย่างกรณีศึกษา น้อง C และ น้อง D

น้อง C กับ D ถูกทำร้ายร่างกายจากพ่อที่ติดยาเสพติด เมื่อยามที่พ่อเมาจะบังคับเด็กให้ไปขอเงินคนอื่นๆ ในชุมชนมาซื้อข้าวให้ตัวเองกิน นอกจากนั้นพ่อยังบังคับไม่ให้เด็กไปโรงเรียน และพ่อไม่ดูแลเอาใจใส่เด็ก บ่อยครั้งเด็กไม่มีข้าวกินและสวมใส่เสื้อผ้าที่สกปรก ครูในโรงเรียนประณามปรึกษากับแกนนำชุมชนว่าจะไม่ให้น้อง C กับ D สอบเลื่อนชั้น เนื่องจากขาดเรียนบ่อย เวลาเรียนไม่พอ แกนนำชุมชนจึงนำเรื่องราวดังกล่าวมาปรึกษากับครูศูนย์เด็กเล็กในชุมชนซึ่งเป็นคนในชุมชนเพื่อขอร้องให้ไปพูดคุยกับครูประจำชั้นของเด็ก ส่วนผู้นำชุมชนลงเยี่ยมบ้านและพูดคุยกับพ่อและย่าของเด็ก (แม่ของเด็กทั้งสองเลิกกับพ่อของเด็กไปนานแล้ว และไม่ทราบว่ามีแม่ไปอยู่ที่ไหน) เวลาพ่อเด็กทุบตีทำร้ายเด็ก แกนนำชุมชนจะให้เด็กมานอนที่บ้านตนเอง และเมื่อพ่ออารมณ์สงบแล้วค่อยกลับไป จนครูศูนย์เด็กเล็กเห็นว่าถ้าปล่อยอย่างนี้สักวัน เด็กอาจจะบาดเจ็บเสียชีวิตได้ จึงปรึกษา

แกนนำชุมชนแล้วตัดสินใจแจ้งสายด่วน 1300 และคอยติดตามว่ามี การเข้ามาช่วยเหลือหรือไม่ และได้แจ้งมายังมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กเพื่อให้เข้ามาช่วยเหลือเด็ก มูลนิธิฯ รับแจ้งเหตุและดำเนินการช่วยเหลือเด็กร่วมกับชุมชน และประสานความร่วมมือกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานเขตบึงกุ่ม ศูนย์บริการสาธารณสุข ส่วนครูทำหน้าที่พูดคุยทำความเข้าใจกับพ่อในกระบวนการและขั้นตอนในการให้ความช่วยเหลือเด็ก รวมถึงการบำบัดพ่อในส่วนของการติดยาเสพติด ปัจจุบันเด็กไปเรียนหนังสือตามปกติ นอกจากนี้ชุมชนและครูศูนย์เด็กเล็กยังเตรียมหาญาติของเด็กเพื่อรองรับเด็กผู้หญิงในระยะยาว เนื่องจากเห็นว่าอยู่กับพ่ออาจจะไม่ปลอดภัย และพ่อขาดทักษะในการดูแลเด็ก

ปัจจัยที่ทำให้เด็กได้รับการช่วยเหลือ

1.แกนนำชุมชน : แกนนำชุมชนรู้จักเด็กและครอบครัวเป็นอย่างดี มีความสัมพันธ์ที่ดีกับพ่อของเด็ก ทำให้พ่อของเด็กยินยอมและให้ความร่วมมือ เช่น กรณีแกนนำชุมชนขอให้เด็กมาอยู่ในความดูแลระยะหนึ่ง และแกนนำชุมชนให้ข้อมูลเด็กและครอบครัวในการวางแผนให้ความช่วยเหลือเด็กค่อนข้างละเอียด ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนทีมสหวิชาชีพในการทำงาน เช่น ช่วยเก็บข้อมูล ประสานงานกับทีมสหวิชาชีพอย่างใกล้ชิด รวมถึงแยกเด็กมาพักบ้านตนเองชั่วคราวเพื่อความปลอดภัย พาเด็กไปทำกิจกรรมนอกบ้าน/ในชุมชนเพื่อลดช่วงเวลาที่อยู่กับพ่อ

2.ครูศูนย์เด็กเล็ก : ครูมีความสัมพันธ์ที่ดีกับพ่อของเด็กทั้งสองคน ช่วยเหลือให้คำปรึกษาและสนับสนุนชุมชนในการทำงานช่วยเหลือเด็ก ลงคุยกับพ่อของเด็ก (พ่อให้ความเคารพนับถือครู) รวมถึงมีการประสานงานกับทีมสหวิชาชีพในพื้นที่ดี จึงทำให้เด็กได้รับการช่วยเหลือเร็ว รวมถึงเป็นหน่วยลงเก็บข้อมูลสนับสนุนทีมสหวิชาชีพในการให้ความช่วยเหลือเด็ก

ปัจจัยที่ทำให้โรงเรียนสามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานชุมชนคุ้มครองเด็กประสบความสำเร็จ โดยมีชุมชนเป็นตัวหนุนเกื้อ

1. ผู้บริหารโรงเรียนมีลักษณะที่เอื้อต่อการทำงานกับชุมชน คือ มีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน มีการประสานงานและทำงานร่วมกับชุมชนอย่างใกล้ชิดเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน ในทุกครั้งที่มีโอกาสการทำงานเป็นลักษณะกัลยาณมิตรมากกว่า ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นใหญ่หรือมีอำนาจเหนือกว่าลักษณะดังกล่าวช่วยให้การดำเนินงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นไปด้วยดี

2. ทีมคณาจารย์ของโรงเรียนมีความเข้มแข็งและทำงานกับชุมชนได้ดี มีครูทำหน้าที่ในการประสานงานและร่วมปฏิบัติงานกับชุมชนอย่างใกล้ชิดซึ่งครูเปรียบเสมือนมือไม้ให้กับผู้บริหารโรงเรียนที่คอยประสานและเชื่อมโยงชุมชนกับโรงเรียนได้ทำงานประสานกัน

3. โรงเรียนเป็นพื้นที่กิจกรรมของชุมชน การที่โรงเรียนและชุมชนทำกิจกรรมร่วมกันอย่างเสมอรวมถึงการที่สถานที่โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมของชุมชนจะยิ่งช่วยเพิ่มความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างโรงเรียนและชุมชน

4. การสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานของมูลนิธิฯ การทำงานของมูลนิธิฯ แม้ว่าจะมุ่งเน้นไปที่ชุมชน แต่จะเน้นการประสานงานผ่านโรงเรียนเป็นหลักเพื่อให้โรงเรียนเป็นผู้ไปขับเคลื่อนหรือประสานงานในชุมชนอีกต่อหนึ่ง การทำงานในลักษณะเช่นนี้จะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนในการทำงานกับชุมชน

การดำเนินงานแบบประชาชนที่เป็นเครือข่ายในชุมชนเป็นตัวหลักในการขับเคลื่อน ดำเนินงานชุมชนคุ้มครองเด็กโดยมีมูลนิธิฯ เป็นพี่เลี้ยง (ทีมงานในชุมชนนำ มูลนิธิฯ หนุนเสริม)

การดำเนินงานแบบประชาชนที่เป็นเครือข่ายในชุมชนเป็นตัวหลักในการขับเคลื่อนดำเนินงานชุมชนคุ้มครองเด็ก หมายถึง การดำเนินงานชุมชนคุ้มครองเด็กที่ประชาชนในชุมชนนั้นๆ เป็นผู้ดำเนินงานหลัก ไม่ว่าจะเป็นการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาเด็ก และครอบครัว การจัดกิจกรรมส่งเสริมความปลอดภัย หรือ การดูแลเฝ้าระวัง ช่วยเหลือคุ้มครองเด็ก ส่วนใหญ่มักเป็น กลุ่มคนในชุมชนที่รู้จักกันหรือคนที่มีจิตอาสาในการทำงานให้กับชุมชนอยู่แล้ว ในบางพื้นที่เกิดจากการเข้าร่วมกิจกรรมของ มูลนิธิฯ จนเกิดความผูกพันมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันกลายเป็นเครือข่ายพ่อแม่อาสาที่อยากเป็นผู้ทำสิ่งดีๆ ให้แก่เด็กในชุมชนบ้าง การดำเนินงานในพื้นที่ลักษณะนี้ส่วนใหญ่เป็นการดำเนินงานกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาเด็ก เช่น การจัดกิจกรรมศิลปะ/งานประดิษฐ์/ทำอาหาร ให้กับเด็กๆ ในชุมชนในช่วงวันหยุดที่ทำโดยพ่อแม่อาสา ประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน/หมู่บ้าน หรือการดูแลเฝ้าระวัง ช่วยเหลือคุ้มครองเด็กในเบื้องต้น รูปแบบนี้ประชาชนในชุมชนสามารถทำได้เองโดยไม่ต้องใช้งบประมาณมากนัก ในบางครั้งก็จัดกิจกรรมโดยไปเชื่อมโยงกับงานประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น หรืองานเทศกาลสำคัญ เช่น งานบุญ งานวันเด็ก เพราะชุมชนสามารถระดมทรัพยากรในพื้นที่ได้ทั้งในรูปแบบ เงิน สิ่งของ อุปกรณ์และกำลังคนที่จะเป็นอาสาสมัครช่วยงาน หรือแม้แต่การทำกิจกรรมหลังเลิกเรียน ในบางพื้นที่ผู้นำชุมชนสามารถบริหารจัดการงบประมาณโดยนำงบประมาณชุมชนจากสำนักงานเขต (ในกรณีเป็นชุมชนในกรุงเทพมหานคร) มาใช้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาเด็กและครอบครัวได้

พื้นที่ที่มีการดำเนินงานลักษณะนี้ ได้แก่

1. ชุมชนทหารรักษาวัง เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร (เริ่มโครงการปีพ.ศ.2558) เป็นพื้นที่ๆ ขยายมาจากเครือข่ายแม่อาสาที่ไปเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนวัดประหารระบือธรรมแล้วนำมาขยายผลในพื้นที่ตนเอง
2. ชุมชนวัดตึกวัด เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร (เริ่มโครงการปีพ.ศ.2560)
3. ชุมชนโค้งกระเทียม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร (เริ่มโครงการปีพ.ศ.2560)
4. ชุมชนสัมพันธ์ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร (เริ่มโครงการปีพ.ศ.2560)
5. ชุมชนลานโพธิ์ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร (เริ่มโครงการปีพ.ศ.2560)
6. ชุมชนตรอกตาแทน เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร (เริ่มโครงการปีพ.ศ.2560)

พื้นที่ที่ผ่านการดำเนินงานร่วมกับมูลนิธิฯ (ปัจจุบันดำเนินงานได้เองจัดตั้งเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์)

1. ชุมชนวัดประหารระบือธรรม (ปี 2543-2558)
2. ชุมชนวัดวิเศษการ-วัดฉิมทายกาวาส (ปี 2554-2559)

ชุมชนในกรุงเทพมหานครกับการเข้าร่วมโครงการชุมชนคุ้มครองเด็ก

ปี 2554 มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กได้เริ่มต้นขยายแนวคิดกับสำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานครโดยใช้บทเรียนของชุมชนวัดประหาระปิอธรรมในการขยายการทำงานโครงการชุมชนคุ้มครองเด็กให้กับชุมชนในกรุงเทพมหานคร จุดเริ่มต้นของการจัดอบรมสำรวจจุดเสี่ยงให้กับคณะกรรมการชุมชน อาสาสมัครในชุมชนและให้คณะทำงานลงพื้นที่เก็บข้อมูลสถานการณ์ความไม่ปลอดภัยในชุมชน พบว่าจากการสำรวจสถานการณ์ปัญหาและความเสี่ยงที่เกิดขึ้นเหมือนกัน คือ เด็กในชุมชนเมืองไม่มีกิจกรรมทำในช่วงหลังเลิกเรียนหรือวันหยุดโดยส่วนใหญ่ใช้เวลาว่างเล่นเกมส์ ซัปรดซึ่งมีรสุม ติดสารเสพติด มีปัญหาพฤติกรรมทางเพศ ฯลฯ ต่อมามูลนิธิฯ จัดให้มีการนำเสนอจุดเสี่ยงต่อผู้ที่เกี่ยวข้องอันได้แก่สำนักงานเขต ตำรวจ การไฟฟ้า ส่งผลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาปรับปรุงแก้ไข เช่น ย้ายเสาไฟฟ้า

อบรมพัฒนาทีมคณะทำงาน

เนื้อหาและกระบวนการในการดำเนินงาน

- มูลนิธิฯ จัดอบรมให้ความรู้เรื่องความปลอดภัยและการใช้เครื่องมือสำรวจจุดเสี่ยงในชุมชน โดยอบรมให้กับคณะกรรมการชุมชน อาสาสมัครและแม่อาสาในชุมชน
- มูลนิธิฯ พาคณะกรรมการชุมชนและผู้เกี่ยวข้องลงสำรวจจุดเสี่ยงในพื้นที่
- จัดประชุมนำเสนอข้อมูลจุดเสี่ยงต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานเขต ตำรวจ การไฟฟ้านครหลวง เป็นต้น และวางแผนการแก้ไขปัญหาคัดเสี่ยง
- สนับสนุนให้ชุมชนออกแบบกิจกรรมในการส่งเสริมพัฒนาเด็ก เช่น กิจกรรมวันเด็ก กิจกรรมในวันหยุดหรือหลังเลิกเรียน
- สนับสนุนชุมชนในการจัดค่ายพัฒนาเยาวชน

จากการดำเนินงานชุมชนคุ้มครองเด็กสู่การแก้ปัญหาในชุมชน

บางชุมชนได้จัดกิจกรรมให้กับเด็กในช่วงวันหยุด ช่วงปิดเทอม และวันสำคัญต่างๆ ตามความสามารถของชุมชนและเครือข่ายพ่อแม่อาสา เช่น การทำกิจกรรมสอนเด็กทำขนม ทำอาหาร กิจกรรมงานประดิษฐ์ กิจกรรมศิลปะ กิจกรรมกีฬา เป็นต้น การทำกิจกรรมเหล่านี้ช่วยให้เด็กในชุมชนได้มีกิจกรรมดีๆ ทำในช่วงวันว่าง อีกทั้งทำให้เด็กบางคนได้พัฒนาความสามารถของตนเอง เช่น เด็กบางคนมีความสามารถในการเรื่องงานประดิษฐ์ ก็ได้เข้ามาเรียนรู้จากเครือข่ายพ่อแม่อาสาที่มาชวนเด็กๆ ทำกิจกรรมเหล่านี้ในวันหยุด นอกจากนี้การทำกิจกรรมเหล่านี้ได้ช่วยลดช่วงเวลาที่เด็กจะไปทำกิจกรรมที่ไม่เหมาะสมหรือไม่เป็นประโยชน์ต่างๆ จากการที่ชุมชนและเครือข่ายพ่อแม่อาสาได้ไปจัดกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ในชุมชน ทำให้เครือข่ายแม่อาสาในชุมชนทหารรักษาวังได้พัฒนาตนเองในการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาเด็ก ปัจจุบันได้พัฒนาเป็นวิทยากรที่เลี้ยงขยายผลให้กับพื้นที่อื่นๆ อีกด้วย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

1. ทีมงานเป็นผู้เกี่ยวข้องกับผู้นำชุมชน ในหลายชุมชน ทีมงานที่มาปฏิบัติงานจะมีตำแหน่งเป็นเลขานุการ ชุมชน หรือเป็นคนในครอบครัวของประธานชุมชนหรือเลขานุการ ชุมชนนั่นเอง ทำให้มีความรู้สึกร่วมกันมีส่วนร่วมในการทำงานพัฒนาชุมชนค่อนข้างมาก เช่น ชุมชนในเขตบางกอกใหญ่ เพียงแต่ชุมชนกลุ่มนี้จะทำงานได้เฉพาะบริเวณที่เป็นบ้านของตนเองจะทำงานในวงกว้างค่อนข้างยาก เนื่องจากเป็นการทำงานบนพื้นฐานความรู้จักกัน

2. ทีมงานมาจากเครือข่ายพ่อแม่ผู้ปกครอง ในบางชุมชนพบว่า ทีมงานมาจากการเป็นเครือข่ายพ่อแม่ผู้ปกครอง ที่ผ่านกิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์ ทีมงานเหล่านี้จะเห็นความสำคัญของการที่ชุมชนจะมีกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาเด็กและครอบครัวค่อนข้างมาก ไม่ว่าพวกเขาจะย้ายไปอยู่พื้นที่ตรงไหนก็จะนำเอาแนวทางการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กไปทำในพื้นที่ของตนเอง หรือมีหน่วยงานใดจัดกิจกรรมลักษณะนี้ ก็มักจะประสานอาสาสมัครเข้าไปร่วมจัดกิจกรรมด้วยเสมอ

3. กิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์เป็นกิจกรรมที่ช่วยสร้างเครือข่ายพ่อแม่ได้ดี การทำกิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์เป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการสร้างเครือข่ายครอบครัวในพื้นที่ เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่เป็นกระบวนการและเน้นการสื่อสารทั้งภายในครอบครัวและระหว่างครอบครัว อีกทั้งเป็นกิจกรรมที่จัดต่อเนื่องถึง 8 สัปดาห์ติดกัน รวมถึงในกิจกรรมนี้จะได้เน้นให้

กลุ่มเป้าหมายเป็นเพียงผู้รับเท่านั้น ในบางครั้งกลุ่มเป้าหมายจะต้องเป็นผู้ให้ด้วย เช่น การให้คำแนะนำพ่อแม่ผู้ปกครองคนอื่นจากประสบการณ์ของตนเองในกิจกรรม SELF HELP GROUP หรือการเป็นผู้เตรียมอาหารว่างมาให้ผู้เข้าร่วมคนอื่นในสัปดาห์ต่อไป ส่งผลให้ครอบครัวที่เข้าร่วมมีความรู้สึกว่าตนเองมีความสามารถที่จะเป็นผู้ให้ อีกทั้งยังพัฒนาเป็นเครือข่ายครอบครัวได้อีกด้วย และหากมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เครือข่ายพ่อแม่ผู้ปกครองนี้จะกำลังสำคัญในการทำงานพัฒนาชุมชนต่อไป โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน

4. ลักษณะกิจกรรมมักเป็นกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาเด็ก การดำเนินงานของชุมชนในลักษณะนี้ จะเน้นไปที่การทำกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาเด็กในช่วงวันหยุดหรือหลังเลิกเรียน เป็นกิจกรรมที่ทีมงานสามารถดำเนินงานได้ด้วยตนเอง เช่น การพาเด็กๆ ทำอาหาร/ขนม การสอนเด็กๆ ทำงานประดิษฐ์/ศิลปะ เป็นต้น

5. งบประมาณสนับสนุน การใช้งบประมาณของกลุ่มนี้ ขึ้นกับกิจกรรม ซึ่งหากเป็นการดำเนินงานด้วยตนเอง ก็จะเป็นกิจกรรมเล็กๆ ง่ายๆ เช่น การหาของเล่นมาให้เด็กเล่น การหาหนังสือนิทานมาให้เด็กๆ อ่าน แต่หากเป็นกิจกรรมทำอาหารหรืองานศิลปะ จะมีอุปสรรคเรื่องงบประมาณ ซึ่งต้องมีหน่วยงาน ผู้บริจาค อาสาสมัครมาสนับสนุนช่วยเหลือ

บทเรียนการพัฒนาเครือข่ายพ่อแม่อาสาในชุมชน ชุมชนวัดประหาร-บือธรรม เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

ความเป็นมา

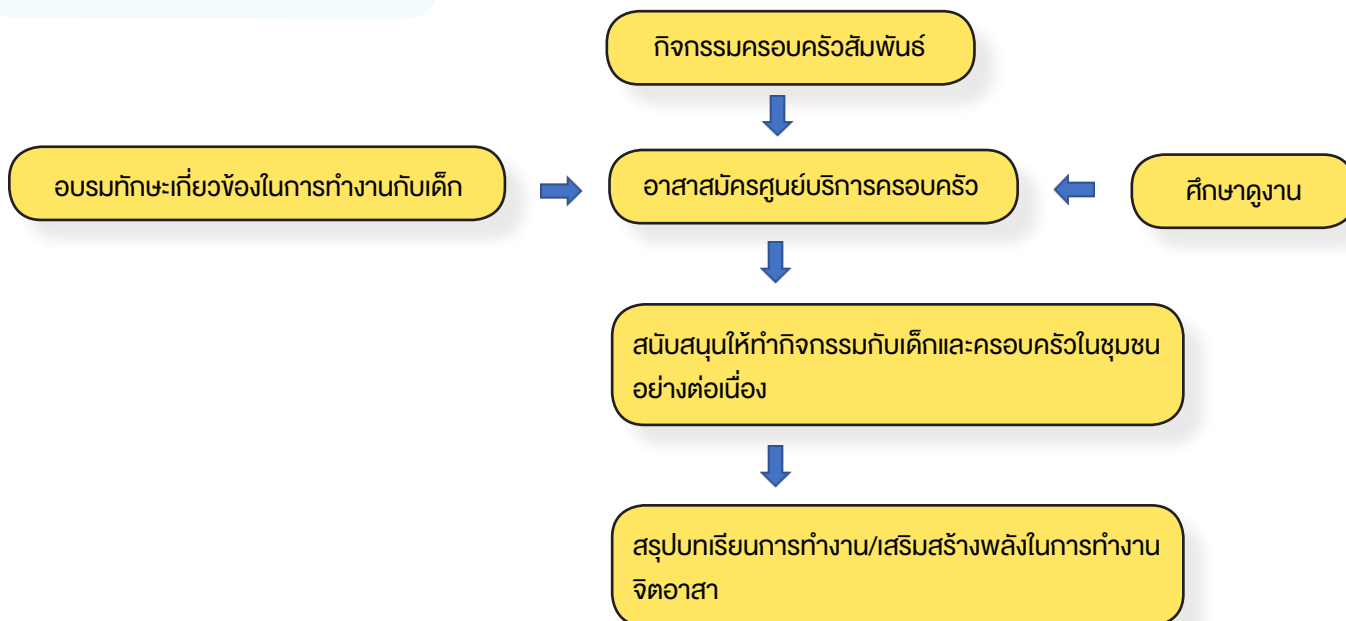
จากการทำงานกับชุมชนคุ้มครองเด็กที่ผ่านมา พบว่าสถานการณ์เด็กและเยาวชนน่าเป็นห่วงมากขึ้น เด็กมีพฤติกรรมเสี่ยงต่ออันตราย มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม สาเหตุมาจากการขาดการดูแลเอาใจใส่ในครอบครัว ครอบครัวไม่ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เด็กไม่มีกิจกรรมทำ เด็กไม่มีส่วนร่วมในการทำงานบ้านต่างๆ เด็กหลายคนถูกปล่อยให้อยู่กับโทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์ วันละหลายชั่วโมงโดยขาดคนชี้แนะ ส่วนเด็กโตหรือวัยรุ่นก็มักจะไปรวมกลุ่มกันที่บ้านเพื่อนเพื่อแสวงหากิจกรรมที่สนใจทำ เช่น แต่งรถ-ประลองความเร็วรถ เล่นเกมส์ออนไลน์ กินเหล้า สูบบุหรี่ เที่ยวเตร่ ฯลฯ

กลุ่มเครือข่ายพ่อแม่อาสาในชุมชน เป็นกลไกที่สำคัญอย่างยิ่งในการทำงานส่งเสริมพัฒนาเด็กและครอบครัว เป็นกำลังหลักในการทำกิจกรรมกับเด็ก เพื่อลดการใช้เวลาว่างที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง เป็นที่ปรึกษาชี้แนะแนวทางที่เหมาะสมให้กับเด็กที่พ่อแม่ผู้ปกครองปล่อยปละละเลย หรือช่วยเหลือเด็กที่ถูกใช้ความรุนแรงจากครอบครัว

เครือข่ายพ่อแม่อาสาทำกิจกรรมกับเด็กในชุมชน

การดำเนินงาน

1. เริ่มต้นจากกิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์

กิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์เป็นกิจกรรมที่ทำให้กลุ่มพ่อแม่ที่เข้าร่วมกิจกรรม 8 ครั้งต่อรุ่น ได้รวมตัวกัน โดยเริ่มต้นจากการเข้ามาเป็นพี่เลี้ยงของครอบครัวในรุ่นที่ 1 ให้กับครอบครัวรุ่นที่ 2 หลังจากจบกิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์ทั้ง 2 รุ่น กลุ่มครอบครัวสัมพันธ์มีการรวมตัวกัน หาสถานที่สำหรับพบปะทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชน และได้รับการอนุเคราะห์สถานที่ทำกิจกรรมจากคุณตานวล วาสักดี ให้ใช้ศาลาในชุมชนวัดพระซาระบือธรรม 2 ต่อมาวันที่ 4 พฤศจิกายน 2544 จึงมีพิธีเปิดเป็นทางการและใช้ชื่อว่า “ศูนย์บริการครอบครัวชุมชนวัดพระซาระบือธรรม” กลุ่มครอบครัวสัมพันธ์ รุ่น 1 และรุ่น 2 จึงออกแบบกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาเด็กให้กับลูกหลานของตัวเอง ต่อมาจึงขยายผลไปยังเด็กคนอื่นๆ ในชุมชน

2. เกิดพ่อแม่อาสาสมัครในชุมชน

เครือข่ายพ่อแม่อาสาสมัครครอบครัวสัมพันธ์เข้ามาหมุนเวียนทำกิจกรรมและดูแลเด็กๆ ใน ศูนย์บริการครอบครัวทุกวัน และมีเครือข่ายหน่วยงานในพื้นที่เข้ามาทำกิจกรรมกับพ่อแม่อาสาและพ่อแม่ผู้ปกครองคนอื่นๆ ในชุมชน เช่น กิจกรรมห้องเรียนพ่อแม่ เมื่ออาสาสมัครมีการรวมกลุ่มที่เหนียวแน่นภายใต้วัตถุประสงค์เดียวกัน ทำให้เกิดพลัง “พ่อแม่อาสาในชุมชน” และเริ่มต้นเป็นแม่เหล็กดึงดูดเด็กๆ เข้าสู่พื้นที่กิจกรรมสร้างสรรค์

3. การพัฒนาเครือข่ายพ่อแม่อาสา

การเสริมสร้างทักษะและเสริมสร้างพลังบวกให้กับพ่อแม่อาสาเหล่านี้ก็มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ด้วยความตั้งใจที่พ่อแม่อาสาสมัครมี แต่เมื่อเจอกับเด็กคนอื่นๆ ในชุมชนที่ไม่เคยผ่านกระบวนการใดๆ การพูดจาของเด็กก็มีแต่คำหยาบ เล่นรุนแรง รังแกลูกหลานของพ่อแม่อาสา จนทำให้พ่อแม่อาสาหลายคน ท้อแท้และไม่อยากพาลูกมาทำกิจกรรม มูลนิธิฯ จึงต้องมีการทำงานในลักษณะการให้คำปรึกษาพ่อแม่อาสา รวมไปถึงการลงไปออกแบบและทำกิจกรรมร่วมกับพ่อแม่อาสา โดยในช่วงแรก: บทบาทของทีมงานจะเป็นลักษณะทำกิจกรรมกับเด็กให้พ่อแม่อาสาดู ในช่วงที่สอง : พาพ่อแม่อาสาทำกิจกรรมไปด้วยกัน ช่วงที่สาม : ทีมงานให้พ่อแม่อาสาทำกิจกรรมกับเด็ก ส่วนทีมงานทำหน้าที่พี่เลี้ยงจะลงช่วยต่อเมื่อเกิดปัญหาในการจัดการปัญหาพฤติกรรมเด็กหรือเมื่อเครือข่ายพ่อแม่อาสาขอให้ช่วย และเมื่อจบกิจกรรมทีมงานจะมีหน้าที่ชวนพ่อแม่อาสาเหล่านี้สรุปกิจกรรมร่วมกัน จนพ่อแม่อาสาที่มีความมั่นใจ สามารถจัดกิจกรรมได้เองในชุมชน

4. ขยายผลแนวคิดไปพื้นที่อื่นๆ

เมื่อเครือข่ายพ่อแม่อาสา มีประสบการณ์ที่ดีและมีความพร้อมในการขยายแนวคิดไปยังพื้นที่อื่นๆ มูลนิธิฯ จึงเปิดพื้นที่ให้ทีมพ่อแม่อาสาไปแลกเปลี่ยนประสบการณ์และบอกเล่าเรื่องราวต่างๆ สู่อื่นๆ ทั้งกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด

ตัวอย่าง : กิจกรรมพ่อแม่อาสาพาเด็กไปค่าย ชุมชนทหารรักษาวัง

ความเป็นมา

กิจกรรมของชุมชนทหารรักษาวังเป็นกิจกรรมที่พ่อแม่อาสาทำกิจกรรมกับเด็กในช่วงปิดเทอม ด้วยพบว่ามีเด็กในชุมชนจำนวนมากที่ไม่มีกิจกรรมทำในช่วงปิดเทอม เนื่องจากพ่อรับราชการทหารมหาดเล็กไม่มีเวลาให้กับครอบครัว และแม่ต้องทำงานหารายได้นอกบ้านทุกวัน ปล่อยให้เด็กอยู่ในห้องพักตามลำพัง เครือข่ายพ่อแม่อาสาและผู้นำชุมชนจึงปรึกษากันหรือและวางแผนทำกิจกรรมกับเด็ก โดยแบ่งเป็นกิจกรรม กีฬาฟุตบอล มีกลุ่มพ่อแม่อาสาและแกนนำชุมชนซึ่งเป็นทหารมาทำกิจกรรมกับเด็กผู้ชาย และกลุ่มแม่อาสาพาเด็กผู้หญิงและเด็กเล็กทำกิจกรรมงานฝีมือ สอนทำอาหาร พาทำงานศิลปะ เมื่อมูลนิธิศุภนิพนธ์พิทักษ์สิทธิเด็กได้งบประมาณจากแหล่งทุนจากบริษัทเอกชนแห่งหนึ่งสนับสนุนการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาเด็กจำนวน 50,000 บาท มูลนิธิฯ จึงปรึกษากันกับเครือข่ายพ่อแม่อาสา คณะกรรมการชุมชนและที่ปรึกษา (ฝ่ายกิจการพลเรือน ร.1 พัน3 รอ.และผบ.หน่วยตรวจโรคที่ 8) ผลสรุปว่าชุมชนเห็นสมควรที่จะจัดให้มีค่ายพัฒนาแกนนำเด็กในช่วงปิดเทอม เพื่อเป็นโอกาสให้เด็กในชุมชนได้เรียนรู้เรื่องดีๆ ในพื้นที่อื่น

จากแผนงานสู่การปฏิบัติจริง

ค่ายครั้งนี้ถือว่าเป็นค่ายครั้งแรกในชีวิตของเด็กๆ ที่ชุมชนเป็นผู้จัดให้กับเด็กในชุมชน เมื่อประชาสัมพันธ์และแจ้งข่าว เพื่อให้ผู้ปกครองทราบ ปัญหาแรกที่พบคือหลายครอบครัวไม่อนุญาตให้เด็กไปทำกิจกรรมภายนอก เนื่องจากกังวลเรื่องความปลอดภัย กังวลว่าเด็กช่วยเหลือตัวเองและดูแลตัวเองไม่ได้ กังวลเรื่องความเป็นอยู่อาหารการกิน ชุมชนจึงมีการระดมทีมงานเพื่อเป็นพี่เลี้ยงจากทุกภาคส่วน ประกอบด้วย ผู้แทนกองพัน ร.1 พัน 3 รอ. ซึ่งมีนายทหารฝ่ายกิจการพลเรือนนำทีม แพทย์ซึ่งเป็นผบ.หน่วยตรวจโรคที่ 8 เจ้าหน้าที่มูลนิธิฯ และเครือข่ายพ่อแม่อาสาในชุมชนไปช่วยกันดูแลเด็ก และได้วางแผนการจัดกิจกรรมค่ายทั้งสถานที่ที่ไป การเดินทาง และอาหารให้มีความปลอดภัย ลดความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดอันตรายให้มากที่สุด

ค่ายครั้งนี้ใช้เวลา 2 วัน 1 คืน ในวันที่ไปค่าย มีจำนวนเด็กเข้าร่วมกิจกรรมทั้งสิ้น 18 คน โดยได้พาเด็กๆ ไปเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชนแถบเขาชะเมา จ.ระยอง ซึ่งมูลนิธิฯ ได้ช่วยประสานงานกับกลุ่มรักษ์เขาชะเมาเพื่อให้ชาวบ้าน ซึ่งเป็นวิทยากรในพื้นที่มาช่วยถ่ายทอดและเป็นพี่เลี้ยงให้กับเด็กในการทำกิจกรรม การพักผ่อนที่นอนเป็นเรือนนอนซึ่งเป็น

วิทยากรในพื้นที่มาช่วยถ่ายทอดและเป็นพี่เลี้ยงให้กับเด็กในการทำกิจกรรม การพักผ่อนที่นอนเป็นเรือนนอน แยกเด็กผู้หญิง และเด็กผู้ชาย เด็กผู้หญิงมีแพทย์หญิงซึ่งเป็นผบ.หน่วยตรวจโรคและกลุ่มแม่อาสาคอยดูแล ส่วนเด็กผู้ชายมีนายทหารฝ่ายกิจการพลเรือนและผู้นำชุมชนดูแล

ในช่วงที่อยู่ในค่าย เด็กๆ จะได้เรียนรู้เกี่ยวกับชุมชน โดยชุมชนได้พาเด็กๆ ทำอาหาร ทำขนม โดยใช้วัสดุจากธรรมชาติแถวนั้น เด็กๆ ได้เรียนรู้การอยู่กับธรรมชาติ ได้ทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์รื้อขยะใกล้กับบริเวณที่เด็กไปพักอาศัย และได้มีกระบวนการกลุ่มแลกเปลี่ยนระหว่างเด็กและทีมงาน เพื่อดูว่ามีสิ่งใดที่อยากกลับไปทำในชุมชนของตนเอง

ในช่วงที่มีค่าย มีการตกลงกับผู้ปกครองให้ใช้โทรศัพท์สอบถามความเป็นอยู่ของบุตรหลานได้เป็นช่วงเวลาและให้สอบถามกับทีมแม่อาสาที่รับผิดชอบแต่ละกลุ่มจนกิจกรรมสำเร็จลุล่วงด้วยดี เด็กๆ มีความสุขกับค่ายครั้งนี้มาก ทีมพ่อแม่อาสาและทีมงานทุกคนมีความสุขและมีประสบการณ์ดีๆ มาเล่าแลกเปลี่ยนกันและนำกิจกรรมบางอย่างมาสานต่อในชุมชนเด็กมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น เช่น พฤติกรรมการดูแลตนเองในชีวิตประจำวัน เป็นต้น

ผลสำเร็จที่เกิดขึ้น

1. พ่อแม่อาสาที่มีประสบการณ์ดี ๆ ในการเป็นพี่เลี้ยงทำค่ายให้กับเด็ก มีความสุขเมื่อเห็นเด็กมีความสุข ได้เรียนรู้ผ่านการใช้ชีวิตร่วมกันกับเด็ก
2. เด็กมีความสุข มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การดูแลตนเองดีขึ้น ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมอื่น ๆ และได้นำเอากิจกรรมในค่ายมาสานต่อในชุมชน เช่น การทำขนมขาย ทำให้เด็กมีกิจกรรมทำในช่วงวันหยุด
3. พ่อแม่ผู้ปกครองของเด็กเชื่อมั่นและไว้วางใจที่ทีมงาน (เครือข่ายพ่อแม่อาสา/ผู้นำชุมชน) ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมกับชุมชนมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ชุมชนควรมีกิจกรรมสำหรับเด็กชุมชนโดยเฉพาะในช่วงวันหยุด ในการทำกิจกรรมกับเด็ก ชุมชนสามารถใช้ทรัพยากรที่มีในชุมชน เช่น อาสาสมัคร (แม่บ้าน ผู้สูงอายุ ข้าราชการเกษียณอาสาสมัครจากภายนอก) มาทำกิจกรรมกับเด็กในช่วงวันหยุด ปิดเทอม เพื่อดึงเด็กออกจากโทรศัพท์ เกมส์ ยาเสพติดได้

2. การสร้างกลไกพ่อแม่อาสาในชุมชน การส่งเสริมให้เกิดกลุ่มพ่อแม่อาสาในชุมชนเพื่อช่วยกันดูแลเด็กๆ ในชุมชน เป็นกลไกที่ช่วยลดความไม่ปลอดภัยที่จะเกิดกับเด็ก พ่อแม่อาสาหลายคนมีศักยภาพสามารถชวนเด็กๆ ทำกิจกรรมได้ ที่สำคัญพ่อแม่อาสาหลายคนพัฒนาตัวเองจากการเป็นพ่อแม่อาสาทำให้เขาเรียนรู้ในการอยู่กับเด็กโดยไม่ใช้ความรุนแรง และมีความเข้าใจเด็กมากขึ้น ลูกหลานของพ่อแม่อาสาก็ได้ช่วยเหลือพ่อแม่ในการทำกิจกรรมจิตอาสา ทำให้พวกเขามีการพัฒนาตนเองไปในตัวด้วย

ภาคผนวก

แบบประเมินสภาวะเสี่ยงเด็กและครอบครัวในชุมชน “19 ก้าวหนึ่ง”

คำชี้แจง

แบบประเมินนี้ไม่ใช่แบบสอบถาม ดังนั้นจึงไม่ควรให้เด็กหรือพ่อแม่ผู้ปกครองเป็นผู้ตอบแบบประเมินนี้ ผู้ที่ตอบแบบประเมินชุดนี้คือผู้ทำการประเมิน ซึ่งผู้ทำการประเมินควรใช้การสังเกต/ ตรวจสอบข้อมูลจากบุคคลอื่นๆ ประกอบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงมากที่สุด

แบบประเมินนี้เป็นเครื่องมือสำหรับประเมินสภาวะเสี่ยงของเด็กในชุมชนที่มีแนวโน้มว่าจะถูกทารุณกรรมและทอดทิ้ง เสี่ยงต่อการกระทำความผิด หรือ กำลังเผชิญปัญหา / ตกอยู่ในสภาวะยากลำบาก เช่น การถูกทารุณกรรม การได้รับความรุนแรง การเลี้ยงดูไม่เหมาะสม เป็นต้น

รายการประเมิน	มี	ไม่มี	ระบุชื่อ	การดำเนินงานหลังจากนี้
1.ในชุมชนของท่าน มีเด็กที่มีร่องรอยบาดเจ็บ / รอยฟกช้ำตามร่างกายที่คาดว่าอาจเกิดจากการถูกทำร้าย หรือ มีร่องรอยบาดเจ็บที่ไม่สามารถอธิบายที่มาของบาดเจ็บได้				ค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมจากเด็กหรือผู้ดูแล เพื่อให้ทราบว่าร่องรอยดังกล่าวมาจากอุบัติเหตุหรือถูกกระทำ หากพบว่าถูกกระทำหรือมาจากการปล่อยปละละเลย แจ้งศูนย์ช่วยเหลือสังคม โทร. 1300 หรือแจ้งหน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง
2.ในชุมชนของท่าน มีเด็กมีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง เช่น ทำร้ายตนเอง ทำร้ายผู้อื่น ทำร้ายสัตว์ และทำลายสิ่งของ				1.ค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมจากเด็ก/เพื่อนบ้าน/ผู้ดูแลเพื่อให้ทราบว่าเด็กอยู่กับใคร หรือบุคคลนั้นอยู่กับใครและผู้ดูแลมีลักษณะเป็นอย่างไร 2.ประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เด็กได้รับการรักษาและแก้ไขพฤติกรรม เช่น โรงพยาบาลในพื้นที่ หรือ แจ้งศูนย์ช่วยเหลือสังคม โทร 1300
3.ในชุมชนของท่าน มีเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ตั้งครรภ์				ประสานงานให้เด็ก ได้พบแพทย์/พยาบาล/นักสังคมสงเคราะห์ เพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือและค้นหาข้อเท็จจริงถึงสาเหตุของการตั้งครรภ์ การวางแผนดูแลในระยะฉุกเฉินและระยะยาว

รายการประเมิน	มี	ไม่มี	ระบุชื่อ	การดำเนินงานหลังจากนี้
4. ในชุมชนของท่าน มีเด็กพิการอยู่ในชุมชน เช่น พิการทางร่างกาย พิการทางสมอง ออทิสติก สมาธิสั้น				1. ค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมจากเพื่อนบ้าน / ผู้ดูแล เพื่อให้ทราบว่าเด็กดังกล่าวมีผู้ดูแลหรือไม่ และมีการดูแลเหมาะสมหรือไม่อย่างไร 2. เผื่อระวังไม่ให้เกิดถูกเอาเปรียบหรือถูกทารุณกรรม
5. ในชุมชนของท่าน มีเด็กที่มีพ่อแม่ผู้ปกครองที่ป่วยเป็นโรคจิต โรคประสาท โรคทางสมอง เคยได้รับอุบัติเหตุรุนแรงทางสมอง				1. เผื่อระวังการใช้ความรุนแรงในครอบครัวเป็นระยะ 2. ให้ข้อมูลแก่เด็กในการป้องกันตนเองและการขอความช่วยเหลือเมื่อเกิดเหตุการณ์ความรุนแรง 3. แนะนำให้พบแพทย์เพื่อเข้ารับการรักษา หรือ ประสานงานไปยังศูนย์ช่วยเหลือสังคม โทร. 1300
6. ในชุมชนของท่าน มีเด็กที่มีพ่อแม่ผู้ปกครองหรือสมาชิกในครอบครัวติดสุราหรือใช้สารเสพติดประเภทกระตุ้นประสาท / หลอนประสาท เช่น ยาบ้า ยาไอซ์ กัญชา เฮโรอีน มอร์ฟิน กาว เป็นต้น				1. เผื่อระวังการใช้ความรุนแรงในครอบครัวเป็นระยะ 2. ให้คำปรึกษาแก่ครอบครัวในการใช้ชีวิตครอบครัว/การเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน หรือ ประสานงานไปยังศูนย์ช่วยเหลือสังคม โทร. 1300
7. ในชุมชนของท่าน มีเด็กที่พ่อแม่ผู้ปกครองหรือสมาชิกในครอบครัวใช้ความรุนแรง / ทะเลาะวิวาทต่อหน้าเด็กหรือสมาชิกในครอบครัว เป็นประจำ				1. เผื่อระวังการใช้ความรุนแรงในครอบครัวเป็นระยะ 2. แนะนำให้พบจิตแพทย์/นักจิตวิทยา หรือ ประสานงานไปยังศูนย์ช่วยเหลือสังคม โทร. 1300
8. ในชุมชนของท่าน มีเด็กที่พ่อแม่ผู้ปกครองหรือสมาชิกในครอบครัวมีปัญหาด้านอารมณ์ เช่น อารมณ์รุนแรง ควบคุมอารมณ์ไม่ได้ หรือ เคยพยายามจะฆ่าตัวตาย				1. ค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมจาก เด็กและเพื่อนบ้าน เพื่อให้ทราบถึงการใช้ชีวิตและผู้เกี่ยวข้องในการดูแล 2. ประสานงานไปยังศูนย์ช่วยเหลือสังคม โทร. 1300 หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การช่วยเหลือ
9. ในชุมชนของท่าน มีเด็กอายุต่ำกว่า 6 ปี อยู่ตามลำพังโดยไม่มีผู้ใหญ่อยู่ดูแล				1. ค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมจาก เด็กและเพื่อนบ้าน เพื่อให้ทราบถึงการใช้ชีวิตและผู้เกี่ยวข้องในการดูแล 2. ประสานงานไปยังศูนย์ช่วยเหลือสังคม โทร. 1300 หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การช่วยเหลือ

รายการประเมิน	มี	ไม่มี	ระบุชื่อ	การดำเนินงานหลังจากนี้
10.ในชุมชนของท่าน มีเด็กที่ได้รับบาดเจ็บจากอุบัติเหตุบ่อยๆ หรือ ได้รับบาดเจ็บอย่างรุนแรง รวมถึงแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก ไฟดูด				<ol style="list-style-type: none"> ค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมจากเด็กและผู้ดูแล เพื่อให้ทราบถึงวิธีการเลี้ยงดูเด็กและสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุ ให้คำแนะนำกับผู้ดูแลในการดูแลเด็กให้ปลอดภัย เฝ้าระวังการใช้ความรุนแรงเป็นระยะ
11.ในชุมชนของท่าน มีเด็กใช้เวลากับโทรศัพท์ ทวี เล่นเกม หรือ อินเทอร์เน็ตมากจนรบกวนกิจวัตรประจำวัน (เช่น ไม่กินข้าว ไม่ไปโรงเรียน ไม่รับผิดชอบตัวเอง เป็นต้น)				<ol style="list-style-type: none"> ค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมจากเด็กและผู้ดูแล เพื่อให้ทราบถึงการดูแลเด็กในชีวิตประจำวันและการใช้ชีวิตของเด็ก ให้คำแนะนำในการดูแลเด็กแก่ผู้ดูแล และให้คำแนะนำในการใช้ชีวิตแก่เด็ก ประสานงานท้องถิ่นในการจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาเด็กและครอบครัวในช่วงหลังเลิกเรียนและช่วงวันหยุด/ปิดเทอม
12.ในชุมชนของท่านมีเด็กอายุ 4-15 ปีที่ไม่ได้เรียนหนังสือ				<ol style="list-style-type: none"> ค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมจากเด็กและผู้ดูแล เพื่อให้ทราบถึงสาเหตุของการที่เด็กไม่ได้เรียนหนังสือ ประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือให้เด็กได้เรียนหนังสือ
13.ในชุมชนของท่าน มีเด็กที่พ่อแม่ผู้ปกครองหรือสมาชิกในครอบครัวใช้ให้เด็กทำงานที่ผิดกฎหมาย เช่น ให้เด็กขายยาเสพติด/ให้เด็กไปค้าประเวณี				<ol style="list-style-type: none"> ค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมจากเด็กและเพื่อนบ้าน เพื่อให้ทราบถึงการดูแลเด็ก และการให้เด็กทำงานผิดกฎหมาย ประสานงานไปยังศูนย์ช่วยเหลือสังคม โทร. 1300 หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเข้าไปช่วยเหลือ

รายการประเมิน	มี	ไม่มี	ระบุชื่อ	การดำเนินงานหลังจากนี้
14.ในชุมชนของท่าน มีเด็กที่ต้องดูแลผู้ปกครองที่พิการช่วยเหลือตัวเองไม่ได้/เจ็บป่วยเรื้อรัง หรือ ต้องดูแลเด็กเล็ก				1. ค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมจากเด็ก/ผู้ปกครอง/เพื่อนบ้าน เพื่อให้ทราบถึงสถานะของเด็กและครอบครัว 2. ประสานงานไปยังศูนย์ช่วยเหลือสังคม โทร. 1300 หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเข้าไปช่วยเหลือ
15.ในชุมชนของท่าน มีเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ต้องช่วยผู้ปกครองทำงานหรือประกอบอาชีพ เพื่อหารายได้จุนเจือครอบครัว เช่น ขายพวงมาลัย ขายกล้วยเตี๋ย ฯลฯ				
16.ในชุมชนของท่าน มีเด็กดื่มเหล้า เล่นพนัน หรือ เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด				
17.ในชุมชนของท่าน มีเด็กที่พ่อแม่ผู้ปกครองประกอบอาชีพผิดกฎหมาย/ผิดศีลธรรม เช่น เปิดบ่อนการพนัน เกี่ยวข้องกับการค้าบริการทางเพศ ค้ายาเสพติด				1. ค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมจากเด็ก/ผู้ปกครอง/เพื่อนบ้าน เพื่อให้ทราบถึงสถานะของเด็กและครอบครัว 2. ประสานงานไปยังศูนย์ช่วยเหลือสังคม โทร. 1300 หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเข้าไปช่วยเหลือ
18.ในชุมชนของท่าน มีเด็กที่ไม่มีพ่อแม่ผู้ปกครอง หรือมีพ่อแม่ผู้ปกครองแต่ไม่ได้ดูแลเด็ก จนทำให้เด็กต้องไปใช้ชีวิตเร่ร่อนอยู่นอกบ้านเป็นหลัก เช่น เด็กที่ไปอยู่ตามที่สาธารณะต่างๆ				
19.ในชุมชนของท่าน มีเด็กที่พ่อแม่ผู้เสียชีวิต หรือไม่สามารถสืบหาตัวพ่อแม่ได้				

การสรุปผลการประเมิน

1. หากพบคำตอบใน ข้อ 1 - 3	หมายถึง เด็กอาจถูกทารุณกรรม / ได้รับความรุนแรงแล้ว
2. หากพบคำตอบใน ข้อ 4 - 8	หมายถึง เด็กเสี่ยงต่อการถูกทารุณกรรม / ได้รับความรุนแรง
3. หากพบคำตอบในข้อ 10 - 12	หมายถึง เด็กเสี่ยงต่อการได้รับภัยอันตราย / ไม่ได้ได้รับการพัฒนา
4. หากพบคำตอบในข้อ 13	หมายถึง เด็กถูกนำไปเป็นเครื่องมือในการแสวงประโยชน์โดยมิชอบ
5. หากพบคำตอบในข้อ 14 - 15	หมายถึง เด็กอยู่ในสภาวะยากลำบาก
6. หากพบคำตอบในข้อ 16 - 17	หมายถึง เด็กเสี่ยงต่อการกระทำความผิด
7. หากพบคำตอบในข้อ 18	หมายถึง เด็กเร่ร่อน
8. หากพบคำตอบในข้อ 19	หมายถึง เด็กกำพร้า

ความหมาย

1. เด็กถูกทารุณกรรม หมายถึง การกระทำหรือละเว้นการกระทำด้วยประการใดๆ จนเป็นเหตุให้เด็กเกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ และทางเพศ รวมถึงการใช้ความรุนแรงต่อเด็ก
2. เด็กได้รับการเลี้ยงดูไม่เหมาะสม / การเลี้ยงดูโดยมิชอบ หมายถึง การไม่ให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน หรือพัฒนาเด็กตามมาตรฐานการเลี้ยงดูขั้นต่ำจนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกาย หรือ จิตใจเด็ก
3. เด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก หมายถึง เด็กที่อยู่ในครอบครัวยากจน หรือ บิดามารดาหย่าร้าง ทั้งร้าง ถูกคุมขัง หรือ แยกกันอยู่และได้รับความลำบาก หรือ เด็กที่ต้องรับภาระหน้าที่ในครอบครัวเกินวัยหรือกำลังความสามารถและสติปัญญา หรือเด็กที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้
4. เด็กเสี่ยงต่อการกระทำความผิด หมายถึง เด็กที่ประพฤติตนไม่สมควร เด็กที่ประกอบอาชีพหรือคบหาสมาคมกับบุคคลที่น่าจะชักนำไปในทางกระทำผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดี หรือ อยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่อันอาจชักนำไปในทางเสียหาย
5. เด็กเร่ร่อน หมายถึง เด็กที่ไม่มีบิดามารดาหรือผู้ปกครองหรือมีแต่ไม่เลี้ยงดู หรือ ไม่สามารถเลี้ยงดูได้ จนเป็นเหตุให้เด็กต้องเร่ร่อนไปในที่ต่างๆ หรือ เด็กที่มีพฤติกรรมใช้ชีวิตเร่ร่อน จนน่าจะเกิดอันตรายต่อสวัสดิภาพของตน
6. เด็กกำพร้า หมายถึง เด็กที่บิดามารดาเสียชีวิต เด็กที่ไม่ปรากฏบิดามารดา หรือ ไม่สามารถสืบหาบิดามารดาได้

แบบบันทึกการเดินทางสำรวจจุดเสี่ยง (SAFETY ROUND)

ส่วนที่ 1 : เดินสำรวจจุดเสี่ยงภายในและบริเวณรอบชุมชน ตามประเด็นต่อไปนี้

จุดที่	บริเวณที่เห็นว่าเสี่ยงต่อการเกิดอันตรายหรือความรุนแรงต่อเด็ก (แนวนรูปถ่ายเพื่อความชัดเจนขึ้น)	ลักษณะความเสี่ยงเป็นอย่างไร	แนวทางป้องกันหรือแก้ไข

ส่วนที่สอง : วาดแผนที่จุดเสียงที่พบ

1. วาดแผนที่แสดงให้เห็นบริเวณจุดเสียงต่าง ๆ ลงบนแผนที่

มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก

โครงการชุมชนคุ้มครองเด็ก
ฝ่ายพัฒนาเด็กและครอบครัว
มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก

เลขที่ 979 ซอยจรัญสนิทวงศ์12 ถนนจรัญสนิทวงศ์
แขวงวัดท่าพระ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ 10600

โทรศัพท์ 0-2412-0738

โทรสาร 0-2412-9833

เว็บไซต์ www.thaichildrights.org